

Master rad:

**Slicnosti i razlike u statutarnom uređenju
Beograda i Rima. Lingvistički aspekti**

SADRZAJ

Uvod	3
Osnovne odredbe	6
Glavne nadležnosti	9
Organi grada	12
Gradske opštine	25
Neposredno učešće građana	34
Očuvanje prava i donošenje akata iz nadležnosti grada	37
Raspolaganje finansijama	40
Zaključak	43
Italijansko-srpski glosar drzavno-pravnih termina	44
Lista referenci	63

UVOD

Ovde ce biti reci o statutarnim uredjenjima glavnih gradova Republike Italije i Republike Srbije - Rima i Beograda - koja ce biti poredjena i pojasnjena kroz analizu njihovih statuta. Paralela je nacinjena na drustvenoj i rukovodstvenoj osnovi, sa posebnim osvrtom na terminoloski momenat. To ce citaocu svakako pojasniti nacin uredjenja i funkcionisanja ova dva grada, skrenuti mu paznju na slicnosti i razlike i razjasniti (ili bar blize odrediti) postojece jezikke nedoumice po pitanju shvatanja odredjenih pojmova i njihovog prevoda. Radi lakseg razumevanja i pracenja teksta za poznavaoce italijanskog jezika se u vecem broju slucajeva - tamo gde se pominje strucni termin na srpskom - nalazi i adekvatan prevod na italijanski jezik ili idejno resenje. Na kraju rada smesten je i manji italijansko-srpski glosar sa svim vaznijim pojmovima sa kojima ce se citalac ovog rada i statuta susresti. Uredjenja oba grada su detaljno objasnjena, s osvrtom na podudaranje ili nepostojanje odredjenih pojmova u statutima, ali u nadi da citaocu koji nema sira znanja iz drzavno-pravne oblasti, tolika kolicina informacija nece otezati pracenje nacinjene paralele.

Pojam statuta definisan je u samom statutu, ali pre njega valjalo bi definisati i pojam grada:

Grad je urbana sredina, tj.naseljeno mesto sa svim karakteristikama jednog urbanizovanog, kultivisanog naselja: (asfaltiranim ili poplocanim) ulicama, trgovima, gradskim cetvrtima, delovima grada, parkovima i perivojima, setalistima, gradskim korzom i glavnom gradskom ulicom, upravnim i komunalnim funkcijama (policija, dom zdravlja, posta, vatrogasno drustvo, osiguravajuci zavodi), skolama i decijim vrticima, obrazovnim ustanovama opsteg i posebnog karaktera, medijima (radijske i televizijske stance, novinske kuce), verskim objektima, odredjenim brojem prodavnica, u vecini slucajeva i sa robnim kucama ili trznim centrima, ugostiteljskim objektima (hotelima, prenocistima, gradskim kafanama, kaficima i diskotekama), industrijom i proizvodnim pogonima i slicno, za razliku od sela gde je vecina ekonomske aktivnosti zasnovana oko poljoprivrede. Grad se odlikuje odredjenom velicinom koja varira od velicine mesta.¹

¹ <http://sr.wikipedia.org/wiki/Grad>, (09.09.2009.)

Beograd je svojim statutom definisan kao (glavni) grad², kao i Rim svojim (*Capitale della Repubblica*³) i uz to poblize odredjen kao *citta' metropolitana*⁴. Slicnost postoji i u teritorijalnom uredjenju s obzirom da su i jedan i drugi grad podeljeni na manje gradske opstine.

Opstina je funkcionalna jedinica odredjena teritorijalnim granicama u okviru kojih zivi odredjeni broj stanovnika. To je osnovna politicko-teritorijalna jedinica koja ukljucuje i organizaciju lokalne samouprave ili lokalne uprave na svojoj teritoriji. Opstina je skup vise naselja koja su povezana kako teritorijalno, tako i drustveno uz razvijenu komunikaciju i postojanje slicnih interesa stanovnika sa njenih delova. Granice pogranicnih naselja ukljucenih u samu opstinu su ujedno i granice opstine.

U Srbiji grad je deo okruga ili autonomne pokrajine, dok je u Italiji grad kao gradska zajednica (*comune*) deo sreza (*provincia*) koji je deo regije (*regione*). U nekim drzavama cak opstina moze da bude i najvisa regionalna podela, sto je na primer slucaj u susednoj Crnoj Gori.

Opstina podrazumeva naseljeni centar, bilo da je u pitanju grad, deo grada ili manje mesto (palanka, varosica) - *citta'*, *parte della citta'* o *borgo* - sa okolnim selima i eventualno razbacanim kucama.

Postojanje opstine je od velike vaznosti za bolje i lakse funkcionisanje naseljenog mesta, bilo da se radi o manjoj ili vecoj naseljenoj teritoriji, jer svi organi grada, kako organizacioni tako i upravni i izvrsni, koncentrisani su i usmereni na uspesno i efikasno funkcionisanje iste. Kao sto svaka drzava ima svoj Ustav, tako i grad ima statut kao najvisi akt na lokalnom nivou kojim se uredjuje njegov polozaj, prava i duznosti, prava gradjana i oblici i nacini njihovog ostvarivanja i ostala pitanja od znacaja za sam grad. Pored grada, i svako manje mesto, bilo da je zasebna opstina ili deo grada sa zvanjem gradske opstine, ima svoj statut.

A sama tendencija isticanja potreba lokalne autonomije na teritoriji danasnje Italije, javlja se jos u srednjem veku i vremenom je istim i donela kako upravnu tako i organizacionu autonomiju.

Italijanski termin *comune* vodi poreklo jos iz poznog feudalizma kada su na teritoriji danasnje severne i srednje Italija postojale zasebne gradske komune. Jedna od

² Statut grada Beogada, I, cl.2

^{3,4} Statuto Comune di Roma, I, art.3

cuvenijih je bila svakako firentinska komuna (danasnja Firenca sa okolinom) kako po razvijenoj trgovini, tako i po svojim cuvenim piscima i intelektualcima (dovoljno je pomenuti Dantea kao glavnog predstavnika). Uredjenje danasnjih opstina, s druge strane, vodi poreklo od grckih gradove-drzava (*polis*).

U srpskom jeziku pojam opstina je u sirokoj upotrebi i nikad nije bilo znatnih nejasnoca po pitanju samog termina i njegovog znacenja, dok u Italiji dugo vremena nije bila zakonski precizno definisana razlika izmedju termina *comune* i *municipio*. To je ucinjeno zakonskim dekretom 267/2000 kojim, kako je izneseno u cl.16, termin *municipio* predstavlja deo untrasnje podele opstine - *comune*, koja opet proizilazi iz ujedinjenja nekadasnjih naselja. Odnos *comune-municipio*, kad je grad Rim u pitanju, citaocu se moze najblize predstaviti odnosom Beograd-Vracar. Statut grada Rima svoje delove grada odredjuje terminom *municipi* sto nije slucaj sa svim italijanskim gradovima. Jeste da su teritorijlna organizacija Rima i Beograda ono sto nas ovde najvise zanima, ali nije na odmet naznaciti i druge mogucnosti prevoda naseg termina *gradska opstina* kao jedinice lokalne samouprave ili uprave veceg gradskog podrucja (kako je beogradskim statutom uredjen naziv za delove grada): pored Rima, naziv *municipio* odredjen je i u statutu Djenove, dok se na primer u Napulju i Veneciji koristi termin *municipalita*⁵, a u Firenci i Bolonji *quartiere*⁶ itd. Svi oni mogu biti obuhvaceni jednim opstim nazivom, a to je *circoscrizione di decentramento comunale* (ili *circoscrizione comunale*, ili jednostavno samo *circoscrizione*). Cesto se u italijanskim tekstovima politicke sadrzine termin *circoscrizione* sreće kao skraceni oblik od *circoscrizione elettorale* u znacenju izbornog okruga. Pomenutim dekretom 267/2000 resena je jos jedna nedoumica oko termina *municipio*. Pored toga sto se cesto koristio u slucajevima koji iziskuju termin *comune*, prosirila se upotreba istog za oznacavanje sedista grada, sto su prouzrokovali natpisi na mnogim istorijskim palatama i zgradama koje su bile sediste grada. Za taj termin postoji takodje vise opcija u italijanskom jeziku jer ga svaki statut zasebno odredjuje (*casa comunale*, *palazzo di citta'*, *palazzo civico* su u najcescoj upotrebi u znacenju sediste grada).

⁵ Statuto del Comune di Napoli, Titolo VIII, art.82;

Statuto del Comune di Venezia, Capo V, art.22

⁶ Statuto del Comune di Firenze, Titolo IV, art.38

Statuto del Comune di Bologna, Titolo IV, art.33

OSNOVNE ODREDBE

Oba statuta u okviru prve odredbe sadrže sažet prikaz samih dokumenata kroz koji se na uopšteni način mogu upoznati uređenja glavnih gradova o kojima će ovde biti reči. U odredbi I statuta Beograda predstavljene su njegove glavne odlike koje uvode čitaoca u sam dokument predstavljajući predmet uređenja statuta koji je načinjen u skladu sa Ustavom Republike Srbije, obuhvata prava i dužnosti grada Beograda, kao i oblike, instrumente i načine ostvarivanja istih. Bitna činjenica su i prava građana koji, neposredno ili preko izabranih predstavnika, utiču na uređenje grada. Statut Rima, u odredbi I, članu I, umesto termina *cittadini* (građani) koristi *uomini e donne* (žene i muškarci) u definiciji grada Rima kad ga predstavlja kao zajednicu muškaraca i žena koji žive na toj teritoriji i čije interese i prava štiti, kako je Ustavom određeno. To je prvi znak koji čitaocu nameće doznajanje koliko značaj se u statutu Rima pridaje ravnopravnosti polova i ujedinjavanju položaja žena i muškaraca u društvu, što se ne može reći i za statut Beograda.

Odmah na početku statuta grada Beograda, čitalac se upoznaje sa situacijom decentralizacije grada, tj. teritorijalnom organizacijom koja podrazumeva podelu grada na više opština (ukupno 12 kad je Beograd u pitanju) radi lakšeg, kvalitetnijeg i efikasnijeg funkcionisanja. Vrlo bitan momenat je i odnos Beograda i gradskih opština koji je potanko obrađen u odredbi VI statuta grada.

Rim je takođe podeljen na opštine i to iz istog razloga: lakše i efikasnije funkcionisanje javnih i opštinskih institucija i organa koji su u službi građana, u cilju obavljanja svih administrativnih poslova i procedura na lakši, delotvorniji i brži način. Sve to olakšava i jasna podeljenost u nadležnostima među organima i službama.

Statut Rima, već u čl.1. ponosno ističe svoju odgovornost koju mu nameće njegova čuvena prošlost, počevši od antičkog doba, uloge koju je imao kao centar hrišćanstva, pa i kao tačka susreta različitih religija i naroda. Uzima na sebe kao veliku odgovornost očuvanje kako kulturne i umetničke, tako i istorijske zaostavštine, polazuci veliki značaj i na multietnički karakter zajednice, kulturne razlike, promovisuci dijalog, saradnju i mirni suživot među različitim narodnim grupacijama.

Rim je svestan i važnosti evropske integracije koja je gradu utoliko značajnija jer je Rim bio sediste potpisivanja osnivačkog ugovora Evropske unije 25.marta 1957. Statutom podržava učesce građana i raznih društvenih formacija u utemeljenju ideje o jedinstvenoj Evropi i u zaštiti prava građana Evrope. Srbija je jedna od retkih preostalih zemlja koja se nalazi na teritoriji Evrope, a da nije članica Evropske unije (iako je to tokom poslednjih par godina njen glavni cilj), a takvoj situaciji su doprinele brojne

nedace koje su je snasle tokom prethodne decenije zbog lose vodjene politike koja nije bila u skladu sa demokratskim principima koji su na snazi u EU.

Rim, glavni grad Italije, u izgradnji velikog grada (*citta' metropolitana*) vidi pogodno resenje kako bi se lakse vrsile aktivnosti koje se ticu efikasnog vodjenja ekonomskih aktivnosti, osnovnih gradskih sluzbi, ocuvanja zivotne sredine, drustvenih i kulturnih interesa grada Rima i njegove okoline. Skupstina grada svoje aktivnosti (koje se odnose na jedno prostrano podrucje) koordinira sa regijom Lacija i srezom Rima.

Vec u clanu 3. statuta Beograda, govori se jasno o nadleznostima grada koje su definisane ovim statutom u skladu sa Ustavom i zakonom, a ticu se Beograda uopste kao grada i kao glavnog grada Republike Srbije. Ovakva odredba postoji i u rimskom statutu (cl.1., st.3.). Republika uvek moze da poveri gradu poslove iz drzavne uprave ukoliko proceni da je to neophodno. U svakom slucaju clanom 5. statuta Beograda je definisano da je grad odgovoran za ekonomicno i efikasno obavljanje svojih duznosti. Potrebno je navesti da grad ima status pravnog lica. Organi grada imaju pecat, u skladu sa zakonom. Oni samostalno raspolazu imovinom grada, a sve to opet u skladu sa zakonom. (clan 16.) Glavni predstavnik Grada je gradonacelnik. Sediste grada je u ulici Dragoslava Jovanovica broj 2. (clan 6., stav 3.). Statut precizno objasnjava i simbole Grada, a to su grb i zastava. Grb se moze koristiti kao osnovni, srednji i veliki. Osnovni i srednji predstavljaju stit barokne forme, plavo polje i srebrni grad zakosenih zidina sa ostalim detaljima, dok veliki grb predstavlja srebrnog dvoglavog orla u poletu sa mnoштvom ostalih detalja koji se navode u clanu 8. Zastavu grada Beograda predstavlja grb grada, bez stita, koji ispunjava citavo polje zastave kvadratnog oblika.

Grad Rim ima takodje svoj grb koji je opisan u clanu 1., stavu 3. kao zaostreni stitnik purpurne boje iznad kog se nalazi osam velikih cvetova, od kojih je pet vidljivih. Iznad njega, u desnom uglu, smesten je zlatni grcki krst kog prate velika zlatna slova S.P.Q.R. postavljena sa strane stepenasto, koja predstavljaju stari latinski natpis Senatus Populusque Romanus (Senat i Rimski narod) koji datira jos iz 509.g.p.n.e. i koji je nekad predstavljao zvanicni naziv Rimske drzave.

Zastitnici Rima su sveti Petar i Pavle, pa se 29.jun obelezava svake godine kao praznik grada.

Slava grada Beograda je Spasovdan. To je pokretan praznik koji uvek pada cetrdeset dana posle Uskrsa. Pored svoje slave, Grad proslavlja i "Dane Beograda" od 16. do 19. aprila.

Tom prilikom se urucuju i nagrade i javna priznanja ljudima koji su na ovaj ili onaj nacin doprineli razvoju i procvatu grada. Skupstina grada je ta koja donosi odluku o dodeli pomenutih nagrada, kao i o dodeli zvanja pocasnog gradjanina Beograda. Skupstina

donosi odluku dvotrecinskom vecinom glasova od ukupnog broja odbornika i sve to u skladu sa posebnom odlukom koja uredjuje ovo pitanje.

Statut Rima ne razmatra posebno pitanje svecane dodele nagrada grada.

Statutom Beograda je uredjeno da grad moze ostvariti saradnju i sa drugim opstinama i gradovima u zemlji. Tim putem ostvaruju se razni oblici saradnje preko udruzivanja u organizacije, preduzeca, ustanove i slicno spajanjem sredstava. Na isti nacin Beograd se moze uclaniti i u asocijacije drugih opstina i gradova (ili biti osnivač neke od asocijacija), kao i u razne nevladine ili humanitarne organizacije ukoliko oceni da je tako nesto potrebno za sam grad i njegove stanovnike. O svemu tome odlucuje Skupstina grada kao glavni savetodavni organ (cl. 12-15.). Rad Skupstine i drugih organa grada je po zakonu javan i duznost pomenutih organa je da obezbede nacine da njihove aktivnosti gradjani uvek mogu pratiti putem medija, javnih publikacija, prezentacija, rasprava i slicnim nacinima, ukoliko nekim posebnim propisom ili aktom nije drugacije odredjeno jer se smatra da bi diskrecija i tajnost bili pozeljni za neometano vršenje neke aktivnosti, a one su razne i detaljnije predstavljene u III stavu beogradskog statuta. Statut Rima, clanom 2., stavom 4. garantuje svim pojedincima i grupama, pripadnicima Rima dozvoljen pristup informacijama javne uprave grada (sto je uredjeno zakonom od 7. avgusta 1990., br.241 i zakonom od 31. decembra 1996., br.675). Statut grada Rima stavom 1.,clana 7.garantuje pravo na informacije o svojim aktivnostima i slobodan pristup svim svojim aktima i propisima, izuzev ako je to privremeno zabranjeno od strane gradonacelnika uz pratece obrazlozenje. Poslovnikom se uredjuju nacini i sredstva pristupa zvanicnim aktima (bilo putem interneta ili na neki drugi nacin) i odredjuju se kategorije istih koji mogu biti privremeno zatvorene za javnost sa ciljem da se zastite podaci vezani za osobu, grupu ili firmu. A da bi pruzio mogucnost za maksimalnu dostupnost informacijama o aktivnostima svojih organa, grad Rim poseduje Kancelarije za odnose za javnoscu (*Uffici Relazioni con il Pubblico*). Clanom 7., stavom 5. uredjuje se i postojanje Kancelarije za prava gradjana koja koordinira aktivnosti Kancelarije za odnose sa javnoscu na celoj teritoriji grada, i na decentralizovanom nivou, na podrucju opstina. Grad objavljuje i "Sluzbeni list" ("*Bollettino*") preko koga informise svoje gradjane o svim znacajnim adresama, merama i predlozima koji su opsteg karaktera. Clanom 7.,stavom 6. rimskog statuta posebna paznja ukazana je na dostupnost informacija o predracunu i završnom racunu, kao i o instrumentima urbanistickog i prostornog planiranja, procene uticaja na zivotnu sredinu, donosenju propisa, inicijativama koje se ticu odnosa gradskih organa i gradjana i posebno na pomoc lica sa hendikepom.

Grad Beograd osniva i robne rezerve u meri u kojoj oceni da je to potrebno. Preuzima odgovornost za zbrinjavanje lica iz nehiigijenskih naselja, a ima ulogu drzavnog staratelja. Igra znacajnu ulogu u donosenju odluka i mera vezanih za socijalnu zastitu, osnivanje datih ustanova i uspostavljanja prava. Briga grada su i zdravstvena zastita,

decja zaštita, osnivanje i ulaganje u oblast predškolskog, osnovnog i srednjškolskog obrazovanja, sto podrazumeva kapitalna ulaganja, opremanje i dr. Sport je takodje vazna oblast koje svoje mesto pronalazi u organizaciji grada koji finansira ili sufinansira sportske manifestacije i takmicenja na gradskom nivou, ali i izgradnju sportskih centara i unapredjenje skolskog sporta.

Kao glavni grad, ima poveren dodatni broj nadleznosti koji se ticu vode, komunalne policije, izgradnje puteva i osnivanja televizijskih i radio-stanica, novina i drugih sredstava javnog informisanja.

Oba statuta uredjuju radno vreme objekata, firmi, organizacija, sluzbi i drugih radnih jedinica. Clan 13. statuta grada Rima definise da radno vreme gradskih organa i sluzbi mora da bude u skladu sa potrebama koje gradjanima namece ritam zivota u gradu. Gradonacelnik takodje koordinira radno vreme perifernih gradskih sluzbi. Tezi se harmonizaciji radnog vremena i otvaranja kancelarija, sluzbi i ustanova kako odgovara interesima gradjana, u skladu sa radom gradskih organa ostalih zemalja Evropske unije.

Pored toga sto se trudi da svojim gradjanima omoguci da usklade svoje porodice i profesionalne obaveze preko odredjivanja radnog vremena, grad Rim izlazi u susret i organizovanjem socijalnih centara, pomazuci finansijski socijalne i kolektivne centre, kao i domove koji se brinu o deci, starima, hronicnim bolesnicima, umno nepodobnim, kao i prorodicama sa samo jednim roditeljem i onima sa vecim brojem clanova.

GLAVNE NADLEZNOSTI DVA GRADA

Postoji precizna podela funkcija i duznosti u okviru organizacije zaposlenih u sluzbi grada Beograda, a najvaznije nadleznosti su obradjene u odredbi III. Organi grada, izmedju ostalog, vode racuna o ugledu grada, njegovom razvitku u svakom pogledu, prvenstveno ekonomskom, pa samim tim, kreiraju dugorocne i srednjorocne programe razvoja grada predstavljajuci idejna resenja, kao i finansijsku konstrukciju. Kroz sve to vode racuna i o budzetu kao i o zavrshnom racunu kroz koje se moze pratiti uspeh ekonomskog planiranja i poslovanja Beograda. Jedan od nacina je i odredjivanje visine izvornih prihoda grada, kao i lokalnih taksi i naplata. Pozeljno je i da razvoj Beograda bude ravnomeran, a isto tako da i prostorni plan i urbanisticki, bilo Beograda bilo njegovih gradskih opstina budu uskladjeni. Da bi urbanisticki plan bio prihvacen uz mogucnost sprovedjenja u delo, potrebno je od Beograda dobiti izvod iz urbanistickog plana, akt o urbanistickim uslovima i potvrdu o uskladjenosti projekta sa samim planom.

Grad je takodje nadležan i za izdavanje odobrenja za izgradnju infrastruktura, saobraćajnica, benzinskih stanica i objekata velikih dimenzija (preko 800 m² bruto površine) za šta je takodje potrebno utvrditi uskladenost između urbanističkog plana i uslova sadržanih u aktu. Gradjevinsko zemljište je takodje u nadležnosti grada koji vodi računa o uređenju, koriscenju, iznajmljivanju istog, a da bi sve to što bolje funkcionisalo, grad Beograd osniva javno preduzeće koje vodi računa o tome. Slično je stanje i sa koriscenjem, upravljanjem i iznajmljivanjem poslovnih prostora koji su u nadležnosti Beograda. Nadzor nad tim mogu da vrše posebne organizacije koje grad sa tim ciljem i osnuje. Grad se stara i o održavanju stambenih zgrada na svojoj teritoriji i o naknadi za održavanje istih. U njegovoj nadležnosti je i određivanje uslova i mogućnosti vezanih za postavljanje privremenih objekata na teritoriji grada što podrazumeva kioske, tezge, baste na otvorenom, pa i komunalni red i uređeno odlaganje otpada pri čemu grad Beograd osniva komunalna preduzeća. Ujedno vodi brigu i o zaštiti životne sredine što podrazumeva formiranje posebnih programa, akcionih i sanacionih planova. Neizostavna je i briga o zoohigijenskom stanju grada čime se posebno stavlja akcenat na zbrinjavanje napuštenih životinja i uklanjanje životinjskih leševa. U posebnom stavu pominje se držanje i zaštita domaćih i egzotičnih životinja, a posebnim članom uređuje se očuvanje i unapređenje poljoprivrednog zemljišta, kao i vodoprivredni uslovi koji podrazumevaju koriscenje javnih voda: izvora, javnih bunara i drugih.

Grad Rim takodje preuzima na sebe odgovornosti vezane za sprovođenje urbanističkih planove s težnjom da se, ukoliko moguće, ne naruse prirodne karakteristike terena i drastično ne umani broj parkova i zelenih površina, kao i drveća i aleja (cl.2., st.12.)

Bezbedonosan i uređen saobraćaj je jedan od bitnijih predmeta rasprave i posvećenosti organa grada svake veće gradske celine, pa i sama organizacija i dobro funkcionisanje gradskog prevoza, što podrazumeva i utvrđivanje autotaksi, zauzima bitan momenat. S obzirom da Beograd leži na dve reke, Savu i Dunav, Grad organizuje i prevoz u linijskoj plovidbi.

Rimski statut glavnu brigu o zdravstvenim službama na pojedinačnim područjima prepusta opštinama, vodeći se principom decentralizacije koji olakšava mnoge aktivnosti.

Statut grada Rima članom 2., stavom 8. stiti interese dece, njihovo pravo na zdrav život, socijalizaciju, školovanje i vaspitanje bilo u krugu porodice, škole i društvene stvarnosti gde se razvija njihova ličnost. Ovim statutom je čak utvrđen organ kog nominuje gradonačelnik Rima radi očuvanja ovih prava (*garante*).

Pored toga, grad Beograd ulaze sredstva i u unapređenje kulture, podstiče razvoj kulturnog i umetničkog stvaralaštva, učestvuje programima finansiranja i sufinansiranja, određujući uslove rada pogodne za rad biblioteka, muzeja, pozorista i drugih ustanova

od kulturnog znacaja koje su u nadleznosti grada, kao i naucno-istrazivackih centara na njegovoj teritoriji.

Poslovni pravne zastite svojih parava i interesa, prekrasaji za povrede gradskih propisa, inspekijski nadzor za izvršenje datih propisa, obavljanje poslova od neposrednog znacaja, unapredjenje zadrugarstva za gradjane spadaju takodje u nadleznosti grada Beograda. Veoma vazan momenat je i sve veca briga grada o nepokretnim licima i ostalim sa posebnim potrebama koji nisu u istom drustvenom položaju kao ostali gradjani. Statutom Rima uredjeno je postojanje stalnih radnih grupa (*gli organismi permanenti*) sa zadatkom da savetuju gradonacelnika, Gradsko vece i Skupstinu grada prilikom razrade i usvajanja odluka koje se odnose na problem lica sa posebnim potrebama (cl.2.,st.11.).

Posebne nadleznosti grada Beograda su okrenute mladima za koje je u najvecoj meri odgovorna Kancelarija za mlade od koje se ocekuje uspesne aktivnosti kroz politiku za mlade na polju sprovedjenja strategija i akcionih planova pruzanja potpore mladima i organizovanju okupljanju istih.

Clanom 2., stavom 5. Statuta grada Rima, istic se da grad, posticuci ekonomski, drustveni i kulturni razvoj, pravo na rad i profesionalno usavrsavanje, posebnu paznju posvecuje mladima i vodi aktivnu politiku po pitanju zaposlenja, aktivnosti profesionalnog usavrsavanja, sigurnosti i prava radnika. Grad podstice ucesce mladih u aktivnostima lokalne zajednice. Dok kod nas postoji Kancelarija za mlade, u rimskoj opštini postoji drugaciji organ, a to je Gradski savet mladih (*Consiglio Comunale delle ragazze e dei ragazzi*) cime se podstice njihovo aktivno ucesce u organizaciji grada Rima. Posebnim pravilnikom uredjeni su osnivanje, nadleznosti i nacin funkcionisanja ove institucije (cl.2., st.9.). Ovde se opet moze istaci kako je jasno istaknuto *delle ragazze e dei ragazzi*. To je nesto na cemu bi prevodilac u tekstu sa srpskog na italijanski, ukoliko neobavesten ili nedovoljno upoznat sa materijom, mogao lako da nacini gresku i da savet mladih prevede kao *consiglio dei giovani* ili *consiglio dei ragazzi*. Ponovo isticem da kroz dokumente Republike Srbije nismo navikli na tu vrstu preciziranja kroz navodjenje odredjenih termina u obliku muskog i zenskog roda.

Rimski statut posvecuje posebnu paznju ravnopravnosti polova i prilikom zaposljavanja u raznim sektorima. Uredjenje i pridavanje znacaja politici o ravnopravnosti polova, nacionalnim i etnickim manjinama, diskriminaciji bilo koje vrste i borbi protiv svega sto koci ostvarenje ovih i drugih osnovnih individualnih i kolektivnih prava je od velike vaznosti u uredjenju Rima, dok statut Beograda ne stavlja veci akcenat na ta nacela. Clanovi 4. i 5. statuta grada Rima garantuju jednaka prava (*le pari opportunita'*) zenama i otklanjanje perpreka za punu realizaciju i aktivno ucesce zena u upravljanju gradom u kulturnim, drustvenim, politickim i ostalim oblastima. Grad Rim sprovodi aktivnu politiku po pitanju otklanjanja prepreka koje sprecavaju pospesivanje karijera zena u okviru

oblasti rada, insistira na zapošljavanju žena u sektorima gde su u manjini i na uspostavljanju ravnoteže po pitanju polova u većim naučnim institucijama, preduzima mere koje će spreciti diskriminaciju na osnovu građanskog statusa, uspostaviti uslove koji garantuju ženama pristup tečajevima za usavršavanje, radni prostor u kom će vladati uzajamno postovanje između muškaraca i žena, s posebnim osvrtom na strogo kažnjavanje u slučajevima seksualnog uznemiravanja. Grad Rim preduzima i mere kojima olakšava ženama da uklope svoje porodične i profesionalne obaveze kroz nove oblike organizacije rada i socijalnih službi.

Prilikom određivanja predstavnika javnih ustanova, institucija i organizacija koji su u službi grada Rima, gradonačelnik i Skupština grada dužni su da vode računa o podjednaku prisustvu oba pola.

Grad Rim članom 2., stavom 6. priznaje značajnu društvenu ulogu starih lica stiteći njihova prava i interese. Po statutu Beograda to pitanje je više u nadležnosti gradskih opština čije skupštine donose odluke o zbrinjavanju, rekreaciji i organizovanom odmoru starijih lica.

ORGANI GRADA

Organi grada Beograda su: Skupština grada Beograda, gradonačelnik grada Beograda, Gradsko veće grada Beograda i Gradska uprava grada Beograda. U nadležnosti i funkcije gradskih organa upućuje nas cela IV odredba statuta grada. Radi lakšeg shvatanja već u članu 29. prikazana je takozvana prezumpcija nadležnosti prema kojoj su nadležnosti utvrđene zakonom i ovim statutom. Ukoliko se desi da to nije određeno, onda sve aktivnosti vezane za uređivanje odnosa koji se tiču grada vrsi Skupština grada dok one izvršne rade izvršni organi grada. Ali ukoliko nije definisan izvršni organ nadležan za određene aktivnosti, nadležnost se pripisuje gradonačelniku (s obzirom da gradonačelnik spada u izvršne organe grada Beograda). U nekim specifičnim slučajevima je teže utvrditi prirodu posla – da li je on uređivačke ili izvršne prirode – pa tad odgovornost preuzima Skupština grada.

“Skupština grada je najviši organ Grada koji vrsi osnovne funkcije lokalne vlasti utvrđene Ustavom, zakonom ili ovim statutom.” (cl.30.). Nadležnosti gradske Skupštine su brojne i raznovrsne s obzirom da obuhvataju sve (ili gotovo sve) poslove uređenja grada. Skupština donosi Poslovnik Skupštine grada kojim su utvrđene njene nadležnosti i odgovornosti, kao i načini njihovog izvršavanja. Pored poslovnika, Skupština donosi i statut grada, a sve to većinskim glasanjem, po demokratskim principima koji su na snazi u Republici Srbiji. Takođe daje svoje mišljenje o zakonima

koji se ticu grada. Treba istaci da se u Skupstini donose i druge odredbe, propisi, akti, bilo opsti ili pojedinačni. U njoj se donosi i budzet i završni racun, kao i program razvoja grada. Upotreba imena Beograda i njegovih simbola (zastave i grba, opisanih u clanu 8.ovog statuta) je takodje u nadležnosti Skupstine grada. U nadležnost Skupstine spada i osnivanje javnih ustanova, preduzeca, organizacija, ali i nadzor nad istim, pa samim tim imenuje i razresava upravne i nadzorne odbore, direktore svih javnih institucija ciji je osnivač, dajući pritom i saglasnost za osnivanje njihovih statuta. Skupština bira i razresava predsednika Skupštine grada i njegovog zamenika, postavlja i razresava sekretara grada i njegovog zamenika, bira i razresava gradonacelnika, na ciji predlog opet bira zamenika gradonacelnika i clanove Gradskog veca. Ne postoji posebno odlucivanje o razresenju zamenika gradonacelnika i clanova Gradskog veca jer njihova funkcija je usko vezana za funkciju gradonacelnika koji ih bira, pa ukoliko gradonacelnik bude razresen, to ce se odnositi i na preostale koje je on postavio. Eticki kodeks ponasanja svih funkcionera grada Beograda utvrdjen je odlukom Skupstine grada.

U nadležnost Skupštine ukljuceno je donosenje odluke i akta o javnom zaduzivanju Beograda, kao i o lokalnim prihodima i taksama koje uspostavlja i o uvođenju samodoprinosu za teritoriju grada po podnošenju predloga. Odlucuje i o prostornom uredjenju grada kroz donosenje regionalnog prostornog plana, prostornog plana za podrucje gradske opštine, urbanistickog plana, a daje svoje misljenje i o republickom prostornom planu. Razmatra i pitanje eksproprijacije o cemu raspravlja sa Vladom Republike Srbije. Brine uz to i za uspostavljanje komunalnog reda na teritoriji grada preko redovnog i efikasnog sprovođenja komunalnih delatnosti, kao i o saradnji, pa i udruživanju sa jedinicama lokalne samouprave u zemlji i inostranstvu, postujuci državni poredak ukoliko se radi o saradnji ili udruživanju sa jedinicama lokalne samouprave van granica zemlje. U skladu sa ovim statutom, Skupština utvrdjuje nazive ulica i trgova. Radno vreme ugostiteljskih, trgovinskih i zanatskih objekata je takodje definisano odlukom Skupstine grada.

Clanom 142. statuta grada odredjuje se da je Skupština grada dužna da održi bar jednu javnu raspravu prilikom donosenja odluke o budžetu grada Beograda i odluka kojima se utvrdjuju stope izvornih prihoda, nacini i merila odredjivanja visine lokalnih taksi i naknada, strateskih i akcionih planova razvoja grada. Javna rasprava je obavezna nakon utvrdjivanja nacrtu ovih akata. Nacin i vreme sprovođenja javne rasprave odredjuje organ nadležan za utvrdjivanje nacrtu odluke. Rasprave tog tipa sprovode se putem organizovanja okruglih stolova, dostavljanjem nacrtu strucnim, naucnim i drugim organizacijama i sluzbama, raspravom na zborovima gradjana, objavljivanjem nacrtu odluke na sajtu grada, objavljivanjem u sredstvima javnog informisanja, sprovođenjem ankete. Organ koji je zaduzen za utvrdjivanje predloga odluke o ovim pitanjima, vodice racuna o predlozima i sugestijama prilikom utvrdjivanjem istog.

Pitanje, koje u poredjenju sa statutom grada Rima, cini se, nije dovoljno razvijeno u statutu grada Beograda je pitanje postovanja, zastite i unapredjenja ljudskih i manjinskih prava. Lice koje ima funkciju zastitnika gradjana dostavlja Skupstini izvestaj na godisnjem nivou o ostvarivanju prava ljudskih i manjinskih zajednica, a, na osnovu izvestaja, Skupstina donosi mere unapredjenja kroz usvajanja predloga odbornika. Prilikom donosenja svih ovih odluka, obavezno je postojanje kvoruma za odlucivanje. Da bi odluka bila razmatrana i donesena, sednici mora prisustvovati vecina od ukupnog broja odbornika, a glasovima vecine prisutnih odbornika donosi se odluka.

O svim ovim pitanjima odlucuju odbornici Skupstine kojih ima 110. Biraju ih gradjani grada Beograda neposrednim i tajnim glasanjem na lokalnim izborima. Skupstina je kompletna izborom predsednika i postavljanjem sekretara o cemu odlucuju odbornici Skupstine. Mandat odredjenog saziva Skupstine pocinje od dana potvrđivanja mandata tog saziva, sto znaci da mandat svih odbornika, predsednika Skupstine i njegovog zamenika, kao i sekretara Skupstine grada, i traje 4 godine. Onog trenutka kada je odborniku potvrđen mandat, stupa na snagu princip nespojivosti funkcija da bi se sprecio sukob interesa prilikom vrsenja javnih funkcija. To znaci da odbornicima prestaje svaka ranija funkcija na koju su bili postavljeni (bilo da je rec i o funkcijama koje im je pripisala Skupstina grada). Ukoliko je odbornik, pre potvrđivanja odbornickog mandata, bio na funkciji u Gradskoj upravi, sve njegove ranije obaveze vezane za taj rad miruju dok ne istekne njegov odbornicki mandat.

Rad Skupstine se vrsi kroz sazivanje sednica sto je duznost predsednika Skupstine, najmanje jednom u tri meseca. Po potrebi se sednice odrzavaju i cesce, a predsednik je duzan da ih zakaze najkasnije pet dana od dana podnosenja zahteva dok je odrzavanje sednice dozvoljeno najkasnije 15 dana od dana podnosenja zahteva. Ako se desi da predsednik Skupstine ne zakaze sednicu kako odredjuje clan 36. statuta Beograda, podnosilac zahteva ima pravo da to ucini, a uz to i da odabere odbornika koji ce predsedavati sednicom. Inace, zahtev za sazivanjem sednice podnosi gradonacelnik, Gradsko vece ili odbornici (najmanje 37 njih). Sednica moze bit i odlozena od strane predsednika Skupstine ukoliko isti utvrdi da ne postoji kvorum potreban za rad. Mogu se javiti i drugi razlozi koji bi uslovili odlaganje sednice, ali u tim slucajevima Skupstina je ta koja odlucuje o mogucem odlaganju.

Prilikom odrzavanja sednice Skupstine, odobreno je prisustvo licima javnog informisanja, predstavnicima predlagaca i svim zainteresovanim kojima predsednik to odobri u skladu sa Poslovníkom Skupstine grada. Predsednik je odgovoran i za javnost rada Skupstine koja je propisana clanom 37. Ukoliko se utvrdi da je iz validnih razloga pozeljno da sednica bude zatvorenog tipa, to jest da ne bude javna jer bi ugrozila bezbednost ili narusila donosenje odluke na neki drugi nacin, bitno je da ti razlozi budu konstatovani pre utvrdjivanja dnevnog reda.

Rad odbornika utvrđen je Poslovníkom Skupštine grada. Njime su utvrđeni uslovi rada Skupštine i radnih tela i druga pitanja od značaja. Poslovnik donosi Skupština grada većinskim glasanjem na predlog predsednika, odborničke grupe ili najmanje 30 odbornika. Odbornik ima pravo da iznese svoje mišljenje i da da svoj glas za predlog kako on misli da je ispravno i za to ne sme biti krivično gonjen ili kažnjavao i imunitet mu je zagarantovan zakonom i statutom. Dužnost odbornika je da prisustvuje sednicama, učestvuje u raspravama, iznosi svoje mišljenje o predlozima zastupljenim na dnevnom redu, kao i da podnosi predloge odluka i druga rešenja koja smatra ispravnim. Njegovo je pravo da postavlja pitanja o temama i pitanjima koji su na dnevnom redu, ali i da prikuplja materijal od odgovarajućih službi i organa i dobije sve potrebne informacije koje smatra potrebnim za njegov dalji rad, poverene zadatke, formulisanje pitanja i predloga za koje dobija i stručnu pomoć. U skladu sa odlukom Skupštine grada i Poslovníkom Skupštine, odbornici svojim radom stiču pravo na primanje naknada.

Skupština grada osniva i stalna i povremena radna tela koja imaju zadatak za razmatre i daju svoje stručno mišljenje o pitanjima, zadacima i aktima kojima se bavi Skupština grada. Stalna radna tela osnivaju se na isti vremenski period koliko traje mandat odbornicima Skupštine (na 4 godine). Bar polovinu stalnog radnog tela čine odbornici Skupštine, a ostatak izabrani građani. Broj je utvrđen srazmerno broju odbornika Skupštine. Predsednika i zamenika predsednika stalnog radnog tela biraju članovi istog, a sve procedure i funkcije tela utvrđene su takodje Poslovníkom Skupštine grada.

Povremena radna tela osnivaju se onda kad se za tim oseti potreba. O tome odlučuje Skupština grada na zahtev gradonačelnika ili Gradskog veća koji to zatraže ukoliko misle da je jedno takvo radno telo potrebno za rešavanje određenog pitanja.

Povremeno radno telo se osniva aktom o osnivanju radnog tela čime se određuje zadatak tela, vreme izvršenja zadatka, sastav i broj njegovih članova koji se biraju među odbornicima Skupštine grada i građanima Beograda, dok se predsednik povremenog radnog tela, kao i stalnog, bira iz redova odbornika.

Predsednik Skupštine je taj koji organizuje sam rad Skupštine, donosi dnevni red, zakazuje sednice i predsedava njima, potpisuje odluke i akte donete na istim i brine o javnosti rada sednice koja statutom utvrđena (ukoliko sam predsednik Skupštine ne zatraži drugacije iz određenih razloga). Predsednik Skupštine se bira iz redova odbornika na 4 godine koliko traje mandat. Potrebno je da predlog za izbor predsednika podnese bar 1/3 odbornika, a pobeđuje onaj koga izglasa većina od ukupnog broja odbornika tajnim glasanjem. Na isti ovaj način, predsednik može biti i razresen pre isteka svog mandata ukoliko Skupština tako odluči većinom glasova. Predsednik može i sam podneti ostavku uz obrazloženje iste, a funkcija mu može prestati i ukoliko istekne četvorogodinjí mandat odbornika. Do toga dolazi obično ukoliko je predsednik došao na tu funkciju naknadnim glasanjem prilikom razresenja ili svojevoljnog odlaska prethodnog predsednika Skupštine.

Ukoliko je predsednik Skupstine opravdano odsutan ili sprecen da obavlja svoju duznost, njegovu funkciju preuzece zamenik predsednika Skupstine koji se bira i razresava na isti nacin kao i sam predsednik. Zamenik predsednika Skupstine moze biti na stalnom radu u gradu.

Na predlog predsednika skupstine bira se i sekretar Skupstine koji se brine o administrativnim poslovima vezanim za njen rad i o strucnim poslovima vezanim za sazivanje i organizovanje sednica i radnih tela. Sekretar se postavlja na 4 godine, a moze biti i ponovo izabran na tu funkciju. Na predlog predsednika Skupstine, sekretar moze biti razresen svoje duznosti i pre isteka mandata ukoliko Skupstina izglasa predsednikov predlog.

Kada je sekretar odsutan ili sprecen da obavlja svoju duznost, njegovo mesto zauzima zamenik sekretara Skupstine koji se postavlja i razresava na isti nacin kao i sekretar.

Tri glavna uslova prilikom izbora sekretara Skupstine su sledeca: završen pravni fakultet, polozen strucni ispit za rad u organima drzavne uprave i najmanje tri godine iskustva (cl.48., st.3.).

Zvanje sekretara Skupstine Beograda moze se uporediti sa zvanjem generalnog sekretara koje se uredjuje po rimskom statutu. I dok prvog predlaze predsednik Skupstine Beograda, drugog imenuje gradonacelnik Rima. Po rimskom statutu gradonacelnik izabere jednog od sekretara koji su upisani u Nacionalni spisak sekretara sa podrucja opstine i sreza (*Albo nazionale dei segretari comunali e provinciali*). Gradonacelnik je duzan da po imenovanju sekretara obavesti Skupstinu grada. Mandat generalnog sekretara traje koliko i mandat gradonacelnika. Moze biti ponovo izabran (sto je slucaj i sa sekretarom Skupstine grada Beograda). I po prestanku mandata, duzan je da obavlja svoje duznosti do izbora novog sekretara ili do obnove svog mandata. Gradonacelnik ima pravo i da opozove sekretara, uz prethodnu odluku Gradske uprave, ukoliko oceni da ne postuje prava koja mu duznost namece. Njegovi poslovi su vezani za saradnju i asistenciju oko pravno-administrativnih aktivnosti koje se ticu organa grada, u skladu sa zakonom, statutom i ustanovljenim propisima. Nadzire rad rukovodilaca (sto ne ukljucuje generalne direktore jer statutom je uredjen njihov medjusobni odnos koji ostavlja prostora neometanom vrsenju njihovih odvojenih duznosti). Svojim prisustvom na sednicama Skupstine grada ili Gradskog veka, zaduzen je za unosenje podataka u zapisnik i odredjivanje instrumenata javnog objavljivanja i sprovedjenja donetih odluka. Ima pravo da sastavi ugovor cija je jedna od strana grad Rim.

Generalni sekretar ima svog zamenika koji mu pomaze i koji ga menja u slucajevima godisnjeg odmora, odsustva ili nemogucnosti da ispunjava svoju duznost. Zamenik se bira iz redova rukovodilaca koji imaju petogodisnje iskustvo u poslovima vezanim za

gradsku opstinu, kako je prikazano u pravilniku o uređenju službi i servisa. Na osnovu pomenutog pravilnika i uz pribavljeno mišljenje Gradskog veka, gradonačelnik može izabrati i generalnog direktora. (Ova funkcija je na primer nepoznata statutu Beograda, ali funkcije su veoma slične onima Gradske uprave.) Na isti ovaj način, gradonačelnik bira i zamenika generalnog direktora ako mu ovaj to zatraži. Zadatak generalnog direktora je da sprovede planove koje mu odrede upravni organi grada, a uz to i nadzire rad rukovodilaca u okviru gradskih preduzeća, službi i ostalih organizacija, sa ciljem da se ostvare najvisociji nivoi efikasnosti i produktivnosti. Generalni direktor se bira na određeno i njegov mandat ne može biti duži od mandata gradonačelnika. Gradonačelnik ima pravo da ga opozove (kao i generalnog sekretara) ukoliko to oceni za neminovno, uz obavezno prethodno pribavljeno mišljenje Gradskog veka.

Rukovodioci su, na osnovu statuta Rima, odgovorni pre svega za aktivnosti upravljanja i rezultate koji iz toga proisticu. Njima je data samostalnost po pitanju organizacije službe ili ustanove na čijem celu se nalaze, i direktno su odgovorni za funkcionisanje istih, i za finansijsko i tehničko raspolaganje sredstvima i personalom koji su im dodeljeni. Prilikom izbora zaposlenih, oni su na celu konkursne komisije. Inace postoji i skup pravila, u okviru sistema unutrašnje kontrole, koji se tiče ocenjivanja rukovodilaca, kao i postavljanja, smenjivanja i opozivanja sa te funkcije.

Sistem unutrašnje kontrole, o kom ima reči u čl.35. statuta Rima, koristi odgovarajuća sredstva za sprovedene unutrašnje kontrole upravne i finansijske regularnosti, kontrole rukovodjenja, vrednovanja i strateske kontrole kako bi se mogli proceniti troškovi i dobiti rezultati upravljanja.

Odredba III statuta Rima posvećena je gradskim organima. Jasna je razlika između organa koji imaju uređjivacku i onih koji imaju izvršnu vlast. Njihove aktivnosti moraju biti zasnovane na principu nepristrasnosti i ispravnog delanja. U slučajevima kad se donose odluke vezane direktno za nekog od gradskih organa, za člana njegove porodice ili rodbine do četvrtog kolena, isti gradski organ nema pravo na raspravu i glasanje po pitanju te odluke ako se tiče direktno njega ili nekog iz opisane kategorije. Ovo pravilo ne važi ukoliko je reč o donošenju propisa ili odluka koji imaju opšti karakter.

Skupština grada (*Consiglio Comunale*) je organ koji uređjuje i kontrolise politicko-pravno stanje grada Rima. Njeno sediste nalazi se u svećanoj sali Julije Cezar u zgradi senata u Rimu. Negde će se verovatno sresti i termin *gradski* ili *opštinski savet* kao ekvivalent italijanskom *consiglio comunale*, ali s obzirom na njegovu funkciju (i ostale karakteristike koje, ako se dublje ne prouče, ostaju nevidljive), najbolje bi bilo prevoditi *Consiglio Comunale*, u ovom slučaju, kao *Skupština grada*.

Radna tela (*Commissioni Consiliari*) zajedno sa Skupštinom grada učestvuju u definisanju, prilagođavanju i overavanje sprovedjenja programskih linija koje, sa svoje strane, predstavljaju gradonačelnik i članovi Gradskog veka (*Assessori*). Skupština grada Rima posluje po zakonu i statutu grada poštujući ustavne principe. U roku od trideset dana od konstituisanja, Skupština grada dužna je da pokrene pitanje o proceduri

nominovanja direktora javnih službi grada. Ukoliko to ne učini u statutom odredjenom terminu, smatraće se da je već postojeći način i dalje na snazi. Odnose između Gradske skupštine, Gradskog veća i stalnih radnih tela uređuje Poslovnik Skupštine grada (*regolamento del Consiglio Comunale*). Nema većih razlika u nadležnostima rimske i beogradske Skupštine grada. Članovi gradskog saveta takodje imaju zaduženja da vrše organizacione i kontrolne funkcije, da efikasno ugovore održavanje sednica na kojima će se diskutovati o predlozima samih odbornika - članova Skupštine grada (*Consigliere e Consiglieri*), da organizuje sednice povodom rasprave o socijalnoj politici, teritorijalnom uređenju grada, ekonomskom i kulturnom razvoju. Usko saradjuje sa Gradskim većem po pitanju finansijske revizije i ispituju regularnost računskih i finansijskih aktivnosti. Odbornici Skupštine grada imaju pravo da pokreću inicijativu po pitanju opstih i posebnih akata koji su nadležnosti Skupštine, da pokreću pitanja i interpelacije, predstavljaju predloge i rešenja. Poslovnik Skupštine grada im garantuje njihovo blagovremeno izvršenje. Pravo odbornika je da budu blagovremeno obavesteni o svakom potencijalnom donošenju odluka i drugim pitanjima koja bi se mogla naci na dnevnom redu. Zakon im dozvoljava da u odredjenim situacijama mogu slobodno i besplatno dobiti na korišćenje informacije i kopije akata i dokumenata iz službi, ustanova, institucija koje pripadaju gradu. Grad im osigurava sve potrebne instrumente i uslove za obavljanje njihovih dužnosti. Po zakonskim propisima, svaki odbornik mora javno prikazati svoje imovinsko stanje, prihode i troškove oko izbora. Ove informacije su svima dostupne, a poseduje ih predsednik Skupštine grada. Odbornici su dužni da prisustvuju redovno sednicama i učestvuju u rešavanju pitanja koja su u njihovoj nadležnosti. Dobijaju takozvani zetoni za prisustvo (*gettone di presenza*) svaki put kada učestvuju na sednicama Skupštine grada Rima ili stalnih radnih tela. Na zahtev zainteresovanog, zetoni za prisustvo pretvaraju se u novčanu naknadu za odgovorno vođenje dužnosti. Vrednost zetona i naknade odredjena je odlukom koju donosi Skupština grada, a isto tako, odredjena je i mera oduzimanja ili smanjenja novčane naknade ukoliko odbornik neopravdano izostaje sa sednice Skupštine. U slučaju da se odbornik ne pojavi na deset sednica zaredom, a da za to nema validno opravdanje, oduzima mu se mandat. Poslovnik Skupštine grada Rima uređuje proceduru po kojoj odbornici imaju pravo na opravdano izostajanje ukoliko tu opravdanost dokazuju. Obično je u to uključen proces rasprave na osnovu kog Skupština potom donosi konačnu odluku.

Na čelu Skupštine grada nalazi se predsednik koji predstavlja i izbornu skupštinu (*assemblea elettiva*). Njegova nadležnost je da saziva sednice i reguliše njihov rad. Jedna od razlika između organa grada Beograda i Rima je i pitanje zamenika predsednika Skupštine grada s obzirom da po statutu grada Beograda, predsednik Skupštine Beograda ima jednog, a predsednik Skupštine Rima dvojicu zamenika. Jedan od njih je glavni zamenik (*Vice Presidente vicario*) koji zamenjuje predsednika Skupštine grada Rima ukoliko je ovaj privremeno odsutan ili sprecen da izvršava svoju dužnost. Ukoliko je to slučaj sa glavnim zamenikom, onda će njegove dužnosti preuzeti drugi zamenik (*Vice Presidente*). Predsednik Skupštine Rima, dvojica njegovih zamenika i dvojica sekretara čine kancelariju predsedničkog tela (*Ufficio di presidenza*). Sve njih biraju odbornici na prvom zasedanju Skupštine grada i u slučaju da se neko od mesta uprazni (*vacanza*). Biranju predsednika Skupštine grada ne perthodi rasprava, a glasanje je tajno. Pobeđuje onaj koji ima apsolutnu većinu glasova. Istim sistemom

biraju se i zamenici. Njih biraju članovi izborne skupštine od kojih svaki može da glasa za samo jednog kandidata, a izabrana su ona dvojica koja imaju apsolutnu većinu glasova. Na ovaj isti način biraju se i sekretari. Funkciju predsednika Skupštine vršice zamenik koji je dobio veći broj glasova, pa se smatra visim po zvanju (*ordine di anzianita'*). Svim članovima kancelarije predsedničkog tela mandati traju do isteka mandata datog saziva Skupštine grada. Zanimljivo je da u Italiji odbornik koji je dobio najveći broj glasova na lokalnim izborima dobija zvanje višeg odbornika (*Consigliere Anziano*) – pojam koji je statutu grada Beograda nepoznat – i on je taj koji vodi glavnu reč na prvom zasedanju Skupštine grada, do izbora njenog predsednika (cl.19.). Ono što je sa posebnom pažnjom uređeno u statutu Rima je i pitanje takozvanih dodatnih odbornika (*Consiglieri Aggiunti*). Njih ima četvoro i biraju se, u većini slučajeva, kad i ostali odbornici. Predstavljaju strane državljane koji žive u Italiji i za njih važe ista pravila kao i za italijanske odbornike Skupštine Rima koji su navedeni u cl.17. statuta Rima izuzev stava 6. na osnovu kog svo imovinsko stanje, prihodi i troškovi oko izbora odbornika moraju biti dostupni javnosti. Dodatni odbornici imaju pravo da se uključe u raspravu za sva pitanja koja se nadju na dnevnom redu Skupštine, ali nemaju pravo da glasaju. Mogu da učestvuju u radu stalnih radnih tela i, ukoliko to slučaj zahteva, u radu komisije izabranih (*Commissioni delle Elette*) o kojima ima reči u cl.23. statuta Rima. Skupština grada Rima zaseda barem jednom mesечно (izuzev u periodu kolektivnih godišnjih odmora). Predsednik skupštine dužan je da sazove sednicu ukoliko to zatraži najmanje petina od ukupnog broja odbornika ili gradonačelnik Rima, i to najkasnije deset dana od primanja zahteva. Poslovnik Skupštine grada uređuje načine sazivanja Skupštine, iznošenje zahteva i pitanja, rasprave i rešavanje istih. Istim poslovnikom određen je i minimalni broj odbornika koji mora biti prisutan da bi određena odluka ili akt bili validni, a radi se o trećini od ukupnog broja odbornika (ne računajući gradonačelnika). Odluke se donose većinskim brojem glasova prisutnih odbornika, ukoliko zakon, statut Rima ili poslovnik Skupštine grada ne propisuju specijalnu većinu glasova. Isti je slučaj i prilikom glasanja po pitanju donošenja odluka u beogradskoj Skupštini grada. Još jedna sličnost je i javno zasedanje Skupština grada sem u slučajevima kada zakon ili poslovnik ne propisuju da sednice budu zatvorenog tipa, iz jasno opravdanih razloga.

U Skupštini Rima, odbornici sčinjavaju odborničke grupe (*Gruppi Consiliari*) koje su regulisane poslovnikom Skupštine. Svaka grupa ima svog predsednika koji udruženo pomazu predsedniku Skupštine u pravljenju skupštinskog programa i organizacije rada, u interpretaciji statuta i poslovnika Skupštine grada. U tom radu učestvuje i gradonačelnik Rima ili savetnik (*Assessore*) koga on ovlašti.

Stalna radna tela (*Commissioni Consiliari Permanenti*) zastupljena su u broju definisanom poslovnikom Skupštine grada, kojim se ujedno definišu i funkcije radnih tela (obično se one ticu istražnih, izveštackih, priredjivackih i kontrolnih aktivnosti). Uvek se ide ka tome da broj stalnih radnih tela bude proporcionalan broju odborničkih grupa. Zanimljivo je to da stalnim radnim telima koja imaju zadatak da vrše kontrolne aktivnosti, predsedava član opozicije, kako uređuje Poslovnik Skupštine grada Rima. Pored stalnih radnih tela, poslovnik regulise i postojanje dodatnih grupa radnih tela, što odgovara privremenim radnim telima po uređenju statuta Beograda (*Commissioni Consiliari Speciali*). Radna tela imaju pravo da istražuju pitanja koja su u njihovoj nadležnosti i da odrede saslušanje gradskih rukovodilaca, upravnika javnih preduzeća,

predstavnik organizacija, asocijacija, ustanova, kao i da pribavljaju misljenja i zapazanja eksperata, gradjana i drustvenih grupa.

Koja se vaznost u Italiji pridaje ravnopravnosti izmedju zena i muskaraca govori i cinjenca o postojanju komisije izabranih (*Commissione delle Elette*) koju cine zene odbornice Skupstine grada Rima. One Skupstini daju predloge i iznose zapazanja oko svega sto se tice položaja zena u drustvu (a sto se svakako odnosi na teritoriju Rima u ovom slucaju). Uvek mogu da racunaju na doprinose od strane asocijacija za prava zena, raznih pokreta za poboljsanje položaja zena u drustvu. Njihov rad regulise takodje poslovnik Skupstine.

A kako je vec pomenuto, pored organa grada Beograda zaduzenih za poslove uredjivanja, postoje i oni odredjeni za izvrsne, a to su izvrsni organi u koje spadaju gradonacelnik i Gradsko vece.

Gradonacelnika grada Beograda bira Skupstina na 4 godine, vecinskim brojem glasova, tajnim glasanjem. Kandidate za gradonacelnika predlaze predsednik Skupstine iz redova odbornika, a kandidat za gradonacelnika predlaze zamenika gradonacelnika, takodje iz redova odbornika. Oni su na stalnom radu u gradu, a onog trenutka kad budu izabrani na ove funkcije, gradonacelniku i njegovom zameniku prestaje funkcija odbornika. Zamenik gradonacelnika preuzima funkciju gradonacelnika ukoliko je ovaj odsutan ili sprecen da obavlja svoju duznost. Duznosti gradonacelnika nabrojane su u clanu 52. Pre svega, gradonacelnik predstavlja i zastupa grad. Usmerava rad Gradske uprave, predlaze resenja vezana za pitanja koja razmatra Skupstina, svoje nadleznosti sprovodi u skladu sa zakonom, statutom i aktima koje donese Skupstina grada, a i sam donosi akte za koje je ovlascen zakonom, statutom ili nekim drugim aktom.

On je taj koji odlucuje o organizovanju i sprovedjenju javnih radova, sklapanju kolektivnih ugovora za ustanove, preduzeca i druge javne ustanove ciji je osnivač grad Beograd. Gradonacelnik ima i ulogu naredbodavca za izvršenje budžeta, a uz to osniva i sluzbu za inspekciju koriscenja budžetskih sredstava. Daje saglasnost i za organizacije i razne programe ciji se rad finansira iz budžeta tako sto se usaglasava oko njihove strukture i broja zaposlenih koji rade na pomenutim organizacijama ili programima korisnicima budžeta grada. Nepokretnosti koje pripadaju gradu takodje su u nadleznosti gradonacelnika koji odlucuje o uslovima i visini zakupa, koriscenja, otkazivanja i stavljanja pod hipoteku. Daje saglasnost i za visine cena usluga koje su u nadleznosti grada, a odgovoran je i za nabavljanje opreme vece vrednosti i prevoznih sredstava ukoliko se ispostavi da je gradu to neophodno. Obrazuje i strucna radna tela i zakljucuje ugovor o donaciji gradu od strane fizickog ili pravnog lica. Troškovi boravka dece u vrticu, kao i briga o tome kako obezbediti uslove i nacin za odmor i rekreaciju dece u decjem odmaralistu i kako posle regresirati te troškove, takodje su nadleznosti gradonacelnika koji uz pomoc strucnih radnih tela pokusava da nadje najbolje resenje.

Nema vecih razlika u nadleznostima gradonacelnika Beograda i gradonacelnika Rima. Statut Rima propisuje takodje da je gradonacelnik odgovoran za upravljanje Rimom i da

predstavlja zaseban organ. Nakon deset dana od nominovanja članova Gradskog veća i ne preko četrdeset pet dana od dana sastavljanja Skupštine grada, gradonačelnik, pošto se konsultovao sa Gradskim većem, iznosi programske linije detaljno opisane. On ima pravo da poveri određene specifične zadatke odbornicima, određujući pri tom njihove funkcije i vremenski raspon. Usmerava i uskladjuje rad Gradskog veća, saziva članove i predsedava njime određujući tačke dnevnog reda; osigurava ispravan tok rada upravnih organa, vrši sve nadležnosti koje mu pripisuju zakon, statut Rima i pravilnici, uključujući i postavljanje direktora, ali i smenjivanje istih na način i po kriterijumima koje propisuju zakon, statut i drugi pravilnici; ujedno, koordinira radno vreme javnih službi da bi ih što bolje prilagodio kompleksnim i opštim potrebama građana, konsultujući posmatračke grupe, uvažavajući mišljenje Skupštine grada i eventualno kriterijume regije Lacio. Sve svoje odluke gradonačelnik je dužan da uskladi sa programom sreza Rim i regije Lacio, kao i sa drugim opštinama i političkim subjektima. Vrši dodatno i funkcije Vladinog službenika i raspisuje referendum.

Pored gradonačelnika Beograda, kao što je već pomenuto, drugi izvršni organ je Gradsko veće koji, između ostalih, i čini sam gradonačelnik (u kom vrši funkciju predsednika), njegov zamenik i članovi veća koje bira Skupština grada na četiri godine, koliko traje i skupštinski i gradonačelnikov mandat. U stvari, izborom gradonačelnika, Skupština se odluci i za izbor zamenika gradonačelnika i članove Gradskog veća koje kandidat za gradonačelnika predloži. Princip glasanja je isti: tajno, većinskim brojem glasova. Vazno je istaći da je zamenik gradonačelnika član Gradskog veća, pored još trinaest članova koje bira Skupština i koji mogu biti na stalnom radu u gradu. S obzirom da su kandidati za članove veća iz redova skupštinskih odbornika, onog trenutka kad su postavljeni na njihovu novu funkciju, prestaje im funkcija odbornika u Skupštini grada. Gradsko veće predlaže statut grada, izvršenje budžeta (čiji je gradonačelnik glavni naredbodavac), razmatra izveštaje o radu i program rada korisnika budžeta o kojima glavne odluke donosi gradonačelnik. Gradsko veće daje saglasnost i na godišnji program poslovanja javnih ustanova čiji je osnivač grad Beograd. Na celu sa gradonačelnikom, vrši nadzor nad radom Gradske uprave i ukoliko uvidu da neki od akata Gradske uprave nije u skladu sa zakonom i statutom, poništava ih ili ukida. Veće je zaduženo i za ostale poslove pravne prirode i vrši poslove iz okvira prava i dužnosti Republike ukoliko su mu povereni. U upravnom postupku u drugom stepenu rešava pitanja vezana za prava i obaveze građana, pokreće postupak za ispitivanje ustavnosti ili zakonitosti zakona ili drugog opšteg akta Republike Srbije ukoliko uvidi da ometaju lokalnu samoupravu, a isto tako, podnosi žalbu Ustavnom sudu Republike Srbije ako uvidi da je vršenje neke od nadležnosti grada ometeno određenom radnjom ili aktom. Samo veće donosi akte ukoliko je za to ovlašćeno zakonom, pored toga što vođa računa o ispravnosti istih. Ako gradonačelnik, kao predsednik Gradskog veća, smatra da neki od akata koje sprovodi Gradsko veće šteti zakonu, dužan je da njegovo sprovođenje zaustavi. Gradonačelnik je taj koji predstavlja Gradsko veće i samim tim snosi i

odgovornost za ispravni rad istog. Gradsko veće utvrđuje predlog koncesionig akta i zaključuje ugovor o koncesiji. A, pored ovih nadležnosti, Veće je zaduženo i za postavljanje i razresenje načelnika i zamenika načelnika Gradske uprave.

Sve odluke Veća donosi većinom glasova od ukupnog broja odbornika, za šta je pre svega potrebno da prilikom glasanja bude prisutan veći broj članova Veća (od ukupno trinaest članova pored gradonačelnika i njegovog zamenika). Gradonačelnik i Gradsko veće dužni su da Skupštini najmanje dva puta godišnje dostave izveštaj o svom radu, bilo po sopstvenoj inicijativi bilo na zahtev. Inace, i Veće, kao i Skupština, ima poslovnik kojim se uređuje njegov rad i sprovođenje aktivnosti. Tim poslovnikom uređen je i izbor na mesto direktora javnih preduzeća koja su u nadležnosti grada, po objavljenom javnom pozivu.

Gradonačelnik, na zahtev najmanje trećine odbornika, može biti razresen svoje funkcije i pre isteka četvorogodišnjeg mandata. Predlog za razresenje gradonačelnika mora biti proračun obrazloženjem, a postupak razresavanja sprovodi se isto kao i postupak izbora – većinskim izjašnjavanjem odbornika od kojih većina mora biti prisutna na zasjedanju. Rasprava se vrši najkasnije petnaest dana od dana podnošenja predloga. Ukoliko gradonačelnik ne bude razresen, grupa koja je podnela taj predlog nema pravo ponovo to da traži u narednih šest meseci od dana odbijanja njihovog predloga.

Dejstvo razresenja gradonačelnika ili njegove ostavke prenosi se i na njegovog zamenika i članove Gradskog veća koje je sam gradonačelnik i izabrao. Oni su dužni da ostanu na svojoj funkciji i vrše zadate poslove dok Skupština grada ne izabere nove kandidate. Ukoliko se desi da gradonačelnik traži razresenje zamenika ili nekog od članova Gradskog veća (a to mogu da zatraže i odbornici – najmanje jedna trećina njih), princip razresenja je isti kao i princip izbora. U ovom slučaju, gradonačelnik je dužan da istovremeno predajom predloga za razresenje, dostavi i predlog za novog zamenika ili člana veća čije je razresenje tražio. Skupština zatim istovremeno razresava i bira nove kandidate na pomenutim funkcijama.

U situaciji da Skupštini grada prestane mandat zbog raspustanja ili drugog razloga, mandat prestaje i izvršnim organima grada, ali njihova dužnost je da vrše tekuće poslove dok ne budu izabrani novi izvršni organi ili oni privremeni, ukoliko je Skupština raspustena.

Gradsko veće Rima (*Giunta Comunale*) sačinjeno je od gradonačelnika, koji njime predsedava, i od sedamnaest članova veća (*Assessori*), dok ih Gradsko veće Beograda ima trinaest. Dok po statutu grada Beograda, kandidat za gradonačelnika imenuje kandidate za Gradsko veće, pa ukoliko određeni kandidat dođe na mesto gradonačelnika, njegovi kandidati popunjavaju mesta u Gradskom veću, statut Rima malo drugačije određuje to pitanje. Gradonačelnik sam bira članove veća među

gradjanima koji ispunjavaju odredjene uslove za to. Ujedno bira i svog zamenika koji takodje postaje clan Gradskog veka. O tome obavestava Skupstinu grada na prvoj narednoj sednici. Ima pravo i da opozove jednog ili vise clanova uz obavezno obrazlozenje koje podnosi Skupstini grada. Ako se desi da neki od odbornika postane clan Gradskog veka, prihvatanjem druge funkcije, prestaje mu funkcija odbornika (sto je jednako uredjeno kao i statutom Beograda). Gradsko vece saradjuje sa gradonacelnikom i principe svog rada mora da zasniva na kolegijalnosti, transparentnosti i efikasnosti. Vrsi sve izvrsne poslove sem onih koje statutom pripadaju gradonacelniku, upravnicima javnih sluzbi, predsednicima gradskih opstina i Skupstini grada. Rukovodiocima javnih sluzbi dostavlja uputstva za efikasno vodjenje poslova postujuci akte koje je donela Skupstina grada. Sve odluke koje donese Gradsko vece, validne su samo ukoliko je prilikom donosenja istih bila prisutna vecina clanova veka, pod uslovom da se od prisutnih clanova vecina izjasnila potvrdno. Glasa se javno sem ako pravilnikom nije drugacije odredjeno, a pravilnik donose upravo clanovi Gradskog veka apsolutnom vecinom glasova. Oni imaju pravo, a nekad i duznost, da prisustvuju sednicama Skupstine grada i njenih radnih tela, bez prava glasa.

Clanom 25.,stavom 10. rimskog statuta, koji govori o Gradskom vecu Rima, nalazi se podatak da clanovi veka, koji su nadlezni za polje urbanizma, gradjevinarstva i javnih radova, ne smeju izvoditi na podrucju grada gradjevine radove ukoliko to nije za potrebe grada.

Pored organa koji vrse uredjivacke i izvrsne poslove grada, u Beogradu se osniva i Gradska uprava kao jedinstveni organ koji, za potrebe Skupstine grada, gradonacelnika i Gradskog veka vrsi upravne poslove. Uprava je duzna da izvrši sve poslove koje joj aktima pripisu Skupstina grada, gradonacelnik ili Gradsko vece i sve zakone i druge propise koji su povereni gradu. U isto vreme obavlja poslove upravnog nadzora nad izvrsavanjem propisa i drugih akata Skupstine grada i resava u upravnom postupku u prvom stepenu o pravima i duznostima gradjana, preduzeca, ustanova i drugih organizacija u upravnim stvarima iz nadleznosti grada.

Gradska uprava je duzna da najmanje dva puta godisnje dostavi izvestaj o svom radu na izvrsavanju poslova iz nadleznosti grada i poverenih poslova kako Skupstini grada, tako i gradonacelniku i Gradskom vecu.

Gradskom upravom rukovodi nacelnik kog postavlja Gradsko vece na pet godina, na osnovu javnog oglasa. Ukoliko je nacelnik odsutan ili sprecen da obavlja svoje aktivnosti, tu funkciju ce preuzeti njegov zamenik koji se postavlja na isti nacin kao i nacelnik. Uslovi za nacelnika Gradske uprave su: završen pravni fakultet, položen ispit za rad u organima drzavne uprave i najmanje pet godina radnog iskustva u struci.

Nacelnik Gradske uprave donosi akt o unutrašnjem uredjenju i sistematizaciji iste, a sve to uz saglasnost Gradskog veka, dok akt o organizaciji Gradske uprave donosi Skupstina grada, opet na predlog Gradskog veka. Da bi organizacija bolje funkcionisala, unutar Gradske uprave obrazuju se unutrašnje organizacione jedinice za vršenje srodnih poslova, a rukovodiocima tih jedinica postavlja nacelnik. Nacelnik za svoj rad i rad Gradske uprave odgovara Skupstini grada i Gradskom vecu. Ukoliko Skupstina ne prihvati nacelnikov izveštaj o radu ili ga nacelnik uopšte ni ne prezentuje, Gradsko veće je dužno da ispita situaciju i razmotri odgovornost nacelnika. Na obrazloženi predlog 5 članova Gradskog veka ili na predlog gradonacelnika, nacelnik Gradske uprave može biti razresen, a može i sam dati ostavku.

U sastav Gradske uprave Beograda ulaze i pomocnici gradonacelnika za razne oblasti. Može ih biti najviše pet, a njihove nadležnosti uključuju pružanje stručne pomoći gradonacelniku iz date oblasti, pokretanje inicijativa i projekata i davanja svog stručnog mišljenja. Postavlja ih i razresava gradonacelnik, a oblasti za koje se postavljaju su pre svega: ekonomski razvoj, urbanizam, saobraćaj, zdravstvena zaštita i zaštita životne sredine. Kao što je već pomenuto, ne može ih biti više od pet, a među njima obavezno spadaju gradski menadžer koji vodi brigu o ekonomskom razvitku i gradski arhitekta koji je zadužen za oblast urbanizma.

Ukoliko dodje do sukoba nadležnosti između Gradske uprave i nekih drugih organa koji su ovlašćeni za izvršenje pojedina prava građana ili pravnih lica (na osnovu odluke Skupštine grada), Gradsko veće je dužno da reši problem. Sukobe nadležnosti unutar Gradske uprave rešava nacelnik iste. On je zadužen i za rešavanje o izuzecu člana Gradske uprave, dok je o izuzecu nacelnika Gradske uprave zaduženo i dalje Gradsko veće.

Kad je u pitanju primena propisa o upravnom postupku pred Gradskom upravom, ona se ostvaruje kad je problem vezan za prava, obaveze i interese građana i pravnih lica. Poslove oko pomenutih problema obavljaju lica koja imaju propisanu školsku spremu, položen stručni ispit za rad u organima državne uprave i odgovarajuće radno iskustvo, a sve to u skladu sa zakonom i drugim propisima.

Poslove pravne zaštite imovinskih prava i interesa samog grada obavlja Gradsko javno pravobranilastvo, a njegov rad, delokrug i organizacija određeni su odlukom Skupštine grada koja razmatra to pitanje.

O Gradskom vecu Rima govori poglavlje V. Nije lako izjednaciti italijanski termin *Giunta comunale* sa nekim od postojećih među organima grada Beograda. Neke od funkcija podudaraju se sa funkcijama Gradskog veka, a neke sa onima koje ima Gradska uprava, ali ipak je Gradsko veće adekvatniji termin ako se uporede sve sličnosti i razlike, a treba uzeti u obzir i postojanje čina generalnog direktora u okviru grada Rima

– funkcija koja je uredjenju Beograda nepoznata – a koji ima nadležnosti pretežno upravne i kontrolne prirode, koje su donekle bliske nadležnostima beogradske Gradske uprave. Da bi grad Rim vrsio sve funkcije, usluge i zadatke koji su mu povereni, organizuju se posebne sluzbe ciji broj zaposlenih je brojcano veliki koliko to budzet dozvoljava. Uredjenje sluzbi i servisa orijentisan je na aktivnosti koje karakterisu efikasnot, ekonomichnost, funkcionalnost i koji su zasnovani na principu autonomije, transparentnosti, nepristrasnosti i odgovornosti. Komunalne sluzbe razmestene su na podrucjima Rima za koja sprovode svoje aktivnosti. Organizacija sluzbi gradskih opstina posebno je uredjena kako bi bilo osigurano efikasno i autonomno vršenje dužnosti koje joj pripadaju. Gradsko veće je dužno da vodi racuna o svojim zaposlenima kroz usavršavanje, jačanje osećaja odgovornosti zaposlenih i vrednovanje ljudskih resursa. Ujedno stiti i podstice rad asocijacija za pomoc radnicima koje sama i formira. Mesta rukovodilaca obicno pripadaju gradjanima koji su vec stekli iskustvo u gradskim poslovima i, svakako, na osnovu zasluge, profesionalnosti i iskustva. Rukovodioci se biraju na odredjeno vreme koje ne moze da bude duze od gradonacelnikovog mandata. Mogu dobiti otkaz i pre isteka vremena na koje su odredjeni u slucajevima koje propisuje zakon, pravilnik o uredjenju sluzbi i servisa i ugovori o radu. Ukoliko zakonski prihvatljivo, mogu biti osnovane i sluzbe koje direktno zavise od gradonacelnika ili Gradskog veca koja bi im pomagala u izvršenju aktivnosti koje su im poverene. Takve sluzbe cine gradski organi ili saradnici zaposleni preko ugovora na odredjeno, a njihovo osnivanje i rad mora biti u granicama i po kriterijumima koje dozvoljava zakon i pravilnik o uredjenju javnih sluzbi i servisa.

GRADSKE OPSTINE

Radi lakseg, efikasnijeg i kvalitetnijeg funkcionisanja Beograd je podeljen na gradske opstine i svaka od njih vrsi poslove koji su joj povereni statutom grada. Pre svega vode racuna o interesima i pravima gradjana sa svog podrucja postujuci interes gradjana sa drugih opstinskih podrucja.

Kao i grad Beograd, gradska opstina ima svojstvo pravnog lica. Njen najveći pravni akt je statut gradske opstine koji mora biti u saglasnosti sa statutom Beograda. Donosi ga skupština gradske opstine vecinom glasova odbornika. Na isti nacin skupština gradske opstine donosi i druge propise i aktove. Statut gradske opstine uredjuje prava i dužnosti gradjana, uslove i oblike ostvarivanja prava, broj odbornika skupštine, rad organa i sluzbi, osnivanje i rad mesne zajednice, simbol i praznik gradske opstine i dr. Svaka gradska opstina ima svoju slavu, praznik i simbole. Bitno je svakako da se ne poklapaju.

Odluku o prazniku gradske opštine donosi skupštine te opštine, uz prethodnu saglasnost gradonačelnika po pribavljenom mišljenju nadležnog ministarstva.

Gradska opština, kao i grad Beograd, ima pravo udruživanja i saradnje sa ostalim gradskim opštinama (bilo beogradskim bilo drugih gradova), jedinicama lokalne samouprave, kako u zemlji tako i u inostranstvu, u okviru spoljne politike Srbije. Gradska opština, ukoliko oceni da je to od značaja za nju i njene građane, ima pravo da se udruzi i da podrži razne asocijacije i organizacije humanitarnog ili nevladinog tipa, kao i udruženja građana. Na primer, ovo pitanje nije posebno obrađeno u statutu Rima.

Gradska opština je dužna da, na osnovu člana 149. donese svoj statut najkasnije 30 dana od dana stupanja na snagu statuta grada Beograda. Nakon donošenja svojih statuta, gradske opštine su dužne da organizuju rad organa opštine na osnovu odredbi sopstvenog statuta gradske opštine najkasnije 45 dana od stupanja na snagu samog statuta, kako je navedeno u čl.149. o prelaznim i završnim odredbama.

Mnoge nadležnosti gradske opštine su slične nadležnostima grada, s tim što svakako postoji razlika po pitanju teritorije na koju se odnose. Gradska opština donosi svoj statut, budžet i završni račun, kao i programe i projekte razvoja gradske opštine. Konsultujući građane, gradska opština obrazuje mesne zajednice i druge oblike mesne samouprave. Daje svoje mišljenje na prostorne i urbanističke planove koje donosi grad, a u skladu sa zakonom i odlukom grada Beograda, daje u zakup građevinsko zemljište radi izgradnje objekata 800 m² bruto površine i donosi rešenje u prvom stepenu za izgradnju i uopšte rekonstrukciju objekata od 800 m² bruto površine i pretvaranju zajedničkih prostorija u stambeni ili poslovni prostor. Vodi računa i o uskladenosti idejnog projekta sa izvodom iz urbanističkog plana, odnosno aktom o urbanističkim uslovima.

Članom 141. uređeno je da se skupštinama gradskih opština obavezno dostavlja na mišljenje nacrt: statuta grada, programa razvoja grada i pojedinih delatnosti, regionalnog prostornog plana i prostornog plana za područje gradske opštine, urbanističkih planova i odluke koja se tiče utvrđivanja prihoda koji pripadaju gradskim opštinama.

Skupština gradske opštine dužna je da izjasni svoje mišljenje u roku koji se utvrdi prilikom utvrđivanja nacrta ovih akata, a koji nije duži od 30 dana. Ukoliko se skupština gradske opštine ne izjasni u određenom roku, predlog akta može se utvrditi i bez njenog mišljenja.

Gradska opština dodatno sprovodi propise kojima se zavodi komunalni red u gradskoj opštini, odlučuje o postavljanju privremenih objekata na svojoj teritoriji (kioska, tezgi, basti i dr.). Sprovodi postupak iseljavanja bespravno useljenih lica u stanove i zajedničke prostorije u stambenim zgradama. Kad su u pitanju prostorije koje pripadaju opštini, uređuje visinu naknade iznajmljivanja i vrši nadzor nad koriscenjem, sve to u

skladu sa zakonom i statutom. Stara se i o izgradnji, održavanju i koriscenju seoskih, poljskih i drugih nekategorisanih puteva koji se nalaze na njenoj teritoriji.

Gradska opština je u obavezi da preuzme sve mere potrebne za zastitu zivotne sredine na njenoj teritoriji i da posebno obrati paznju na unapredjenje prostora sa prirodnim lekovitim svojstvima, sve to u skladu sa aktima grada Beograda.

Brine o održavanju decjih vrtica (isključujući kapitalno održavanje sto je nadležnost grada, a ne posebno gradske opštine), prati stanje upisa i redovnog pohađanja dece u osnovne i specijlane škole, s pravom da pokrene prekršajni postupak protiv roditelja koji, protivno zakonu, ne upisu svoje dete u osnovnu školu. Usko saradjuje sa obrazovno-vaspitnom ustanovom i vodi racuna o zastiti i bezbednosti dece, u skladu sa zakonom.

Gradska opština sprovodi strategiju i akcioni plan politike za mlade, u skladu sa akcionim planom grada Beograda. Ima pravo da osnuje i prati rad Kancelarije za mlade koje funkcionisu na nivou opštine. Vec je pomenuto da statut Rima uredjuje postojanje gradskog saveta za mlade (*Consiglio Comunale delle Ragazze e dei Ragazzi*).

Kao i grad Beograd, gradska opština podstice kulturni i umetnicki razvoj na svojoj teritoriji u cilju zadovoljavanja potreba gradjana sa svog podrucja. Podrzava amaterizam i stvara uslove za održavanje kulturnih manifestacija, ali i izgradnju kulturnih ustanova. U njenu nadležnost spada i izgradnja sportskih objekata i ustanova ukoliko za to postoje uslovi, kao i organizovanje sportskih takmicenja i manifestacija, skolskog sporta, sve u skladu sa statutom grada, u cilju da zadovolji potrebe svojih gradjana. Duzna je da obezbedi javnosti odgovore na pitanja koja su od znacaja za gradjane.

Stara se i o razvoju ugostiteljstva, zanatstva i trgovine, kao i osnivanju turisticke organizacije za svoju oblast, kako bi svima sto vise priblizila promociju turizma na svom podrucju. Predlaze mere zastite zelenih površina, decjih igralista i uvođenja i održavanja javne rasvete. Brine i o spoljnom izgledu i uredjenju stambenih i poslovnih zgrada prateci ujedno i mere održavanja zgrada. Upravlja imovinom gradske opštine, koristi sredstva u drzavnoj svojini i stara se o njihovom ocuvanju.

Imajuci status pravnog lica, organizuje poslove vršenja pravne zastite svojih interesa i prava. Kršenje propisa kaznjava preko posebnih propisa koje donosi. Brine i o pružanju pravne pomoci gradjanima. Utice na razvoj raznih oblika samopomoci i pruza pomoc organizacijama invalida i drugim socijalno-humanitarnim organizacijama na svom podrucju. Ima slobodu da ustanovi zastitnika gradjana za gradsku opstinu.

Po odredjenim tackama, koje ce biti navedene, sedam beogradskih opština odgovorno je i za dodatne aktivnosti o kojima se ne staraju druge opštine, vec grad Beograd. Rec je o sledecim opstinama: Barajevo, Grocka, Lazarevac, Mladenovac, Obrenovac, Sopot

i Surcin. Ove opštine same odlučuju o nazivima ulica, trgova i zaselaka na svom području. Uz to i obezbeđuju uslove za obavljanje i razvoj komunalnih delatnosti (preciscavanje i distribucija vode, preciscavanje i odvođenje atmosferskih i otpadnih voda, proizvodnja i snabdevanje parom i toplom vodom, održavanje cistoce, održavanje deponija, uređivanje i održavanje groblja i sahranjivanje, održavanje pijaca, dimnicarske usluge i dr.) i za njihovo obavljanje mogu osnovati javna preduzeća, odnosno, ukoliko to nije racionalno obzirom na obim i broj korisnika – mogu obavljanje pojedinih komunalnih delatnosti ugovorom poveriti javnom komunalnom preduzeću koje je osnovao grad Beograd ili nekom drugom preduzeću, odnosno preduzetniku.

Sve nadležnosti gradskih opština poverene su organima iste. Gradjani učestvuju u vršenju poslova preko izabranih odbornika, putem gradjanske inicijative, preko gradjanskog zbora i referendumom. Nadležnosti organa gradske opštine određene su statutom gradske opštine, u skladu sa zakonom i statutom Beograda, a organi opštine imaju ista zvanja kao i organi Beograda, samo ovog puta za gradsku opštinu:

Skupština gradske opštine, predsednik gradske opštine, veće gradske opštine i uprava gradske opštine.

Skupština gradske opštine ima od 19 do 75 odbornika. Princip glasanja za odbornike je isti kao i na gradskom nivou. Isti je slučaj i sa izborom predsednika i zamenika predsednika skupštine gradske opštine, kao i sa izborom sekretara i zamenika sekretara.

Izvršni organi gradske opštine su predsednik gradske opštine i veće gradske opštine. Biraju se isto kao i gradonačelnik i njegov zamenik i ostali članovi izvršnog veća na nivou grada. Jedina razlika je u broju članova veća kojih u Gradskom veću ima 13 pored gradonačelnika i njegovog zamenika, dok u veću gradske opštine broj članova se utvrđuje posebno statutom određene opštine.

Gradska opština ima i svoju upravu gradske opštine koja funkcioniše po istim principa kao i Gradska uprava grada Beograda sa razlikom što Gradska uprava može da ima do pet pomoćnika gradonačelnika (uključujući menadžera grada i arhitektu grada) dok uprava gradske opštine može imati najviše tri pomoćnika predsednika gradske opštine.

Posebnom odredbom statuta grada određuju se međusobni odnosi organa grada i gradske opštine (VI odredba). Odnosi per sevega moraju počivati na principu postovanja i saradnje za dobrobit obe strane i zajednicki razvoj. Organi grada obavestavaju organe gradske opštine o svemu što je od značaja i neposrednog interesa za ostvarivanje lokalne samouprave u gradu i obezbeđuju uslove ucesca organa gradske opštine u pripremi propisa grada od značaja za gradsku opštinu; pružaju stručnu pomoć potrebnu gradskoj opštini za obavljanje poslova; traže izveštaj i podatke o obavljenim poslovima gradskih opština.

S druge strane, gradska opština organima grada predstavlja inicijative za preduzimanje mera od značaja za samu opštinu i za donošenje, izmenu ili ukidanje propisa koji se ticu gradske opštine. Traže stručnu pomoć grada i učestvuju u pripremanju propisa čija je sadržina od posebnog značaja za ostvarivanje prava i dužnosti gradske opštine i rad organa gradske opštine.

Statutom grada neki akti su preneti u nadležnost gradske opštine koja je dužan da izveštava organe grada o podacima, aktivnostima i uspehu svega toga. Grad zato formira nadležni organ koji može da prati i blagovremeno dostavi tražene podatke nadležnom gradskom organu. Sve tražene spise, akte i isprave predsednik gradske opštine dužan je dostaviti nadzornom organu, s izuzetkom kad je reč o aktima skupštine gradske opštine kada je za dostavu podataka odgovoran sekretar skupštine gradske opštine.

Ukoliko se desi da organ gradske opštine ne vrši poslove utvrdjene statutom grada ili statutom gradske opštine duže od mesec dana, odgovarajući organ grada ima pravo da upozori na to organ gradske opštine. Ukoliko organ gradske opštine i dalje ne vrši te poslove, Skupština grada ima pravo da ovlasti određeni organ da preuzme na sebe obavljanje tih poslova, dok će gradskoj opštini biti ukinuta finansijska sredstva za obavljanje tih poslova. Jednovremeno organ grada koji je preuzeo na sebe poslove, razmatra sa nadležnim organom gradske opštine kako da stvori uslove za obavljanje tih određenih aktivnosti na teritoriji gradske opštine.

Može se desiti da nekad statut grada i statut gradske opštine nisu u saglasni. U toj situaciji organ grada Beograda upozorava na nesaglasnost statuta skupštinu gradske opštine dajući rok (koji određuje Skupština grada) da usaglasi statut gradske opštine sa statutom Beograda. Ako skupština gradske opštine ne postupi kako je odlučeno, Skupština grada mora da pokrene postupak pred Ustavnim sudom za ocenu zakonitosti statuta gradske opštine i zatraži obustavu od izvršenja pojedinacnog akta ako bi to izvršenje moglo doneti veće štetne posledice.

Pored statuta, može se desiti da opšti ili pojedinacni akt gradske opštine ne bude u saglasnosti sa aktom ili statutom grada. U tom slučaju, na predlog Gradske uprave, odbornika Skupštine grada ili odbornika skupštine gradske opštine o čijem opstem ili pojedinacnom aktu je reč, gradonačelnik upozori o neispravnosti akta organ čiji se opšti akt osporava tražeći da ga usaglasi ili da ga stavi van snage. Ako do toga ne dođe u roku od narednih mesec dana od dana dostavljanja upozorenja, Skupština grada, na predlog gradonačelnika, obustavlja od izvršenja dotični akt rešenjem koje se objavljuje u "Službenom listu grada Beograda". Istovremeno, Skupština grada pokrene postupak pred Ustavnim sudom za ocenu zakonitosti tog akta tražeći obustavljanje pomenutog akta kako izvršenja na osnovu tog akta ne bi dovela do neotklonjivih posledica.

Pred Ustavni sud se pokrece i postupak koji ispituje da li je neki opsti akt gradske opstine u skladu sa Ustavom. Gradska uprava je duzna da, cim to primeti, reaguje kod Ustavnog suda i zahteva obustavu tog akta, tj. bilo kakve radnje ili izvršenja na osnovu istog koje bi mogle dovesti do vecih posledica.

Ako je situacija obrnuta, tj. ako organi gradske opstine primete da organi grada ne vrse savesno svoje duznosti, skupstina gradske opstine moze zatraziti od nadleznog organa grada da postupa u skladu sa statutom grada. Ako organ grada i nakon mesec dana od upozorenja ne vrsi te poslove, skupstina gradske opstine moze da zatrazi da Vlada Republike Srbije preduzme mere u skladu sa zakonom.

Nesavesno obavljanje aktivnosti i nadleznosti moze dovesti do raspustanja skupstine gradske opstine. Do toga moze doci ako: skupstina gradske opstine ne zaseda duze od tri meseca, ne izabere predsednika skupstine i gradsko vece u roku od mesec dana od dana konstituisanja skupstine gradske opstine ili od dana njihovog razresenja, i ako ne donese statut i budzet u roku koji je utvrdjen zakonom. Skupstina grada vecinom glasova svojih odbornika donosi odluku o raspustanju skupstine gradske opstine, a u roku od dva meseca nakon stupanja na snagu ove odluke, predsednik Skupstine grada duzan da raspise izbore za odbornike skupstine gradske opstine. Njihov mandat traje takodje 4 godine. Do konstituisanja nove skupstine gradske opstine i izvrsnih organa, poslove iz njihove nadleznosti obavlja privremeni organ kog cine predsednik i cetiri clana, a koje bira Skupstina grada vodeci racuna o politickom sastavu raspustene skupstine gradske opstine.

Princip postojanja gradskih opstina je vec pojasnjen, a podela Beograda na gradske opstine blize je predstavljena u odredbi II, cl.18. Grad po zakonu ima svoju utvrdjenu teritoriju i svoje granice koje obuhvataju naseljena mesta, odnosno podrucja katastarskih opstina. Na osnovu odluke Skupstine grada, utvrjuju se granice gradskih opstina uz prethodnu konsultaciju sa skupstinama gradskih opstina. Gradska opstina, u okviru Beograda, takodje obuhvata naseljena mesta, odnosno podrucja katastarske opstine koje ulaze u njen sastav.

Naredni clan (cl.19.) prikazuje spisak gradskih opstina grada Beograda, uz nabrojanje naseljenih mesta i katastarskih opstina u odredjenim gradskim opstinama. Beograd ima 12 gradskih opstina, a to su: Barajevo, Vozdovac, Vracar, Grocka, Zvezdara, Zemun, Lazarevac, Mladenovac, Novi Beograd, Obrenovac, Palilula, Rakovica, Savski venac, Sopot, Stari grad, Surcin i Cukarica. Sediste gradske opstine odredjeno je statutom gradske opstine.

Kad je podrucje gradske opstine u pitanju, kroz clanove 20-23. objasnjeno je da, postujuci odredbe statuta grada Beograda, grad moze promeniti granice gradske

opštine, što znači da grad može promeniti postojeće područje gradske opštine, obrazovati novu ili ukiniti postojeću.

Promena područja gradske opštine podrazumeva odvajanje naseljenog mesta, odnosno područja katastarske opštine od jedne gradske opštine i njeno pripajanje drugoj opštini. To se može sprovesti ukoliko postoje valjani razlozi. Jedan od njih je da naseljeno mesto, odnosno područje katastarske opštine gravitira sedistu opštine kojoj se pripaja, da je sa ostalim naseljenim mestima nove gradske opštine povezan kako geografski tako i ekonomski, da postoji komunikacija sa drugim naseljenim mestima nove gradske opštine kojoj mesto pripada, i da sami građani brže i jednostavnije ostvaruju svoja prava ukoliko se pripoje drugoj gradskoj opštini. Ukoliko postoje ovakvi uslovi, grad može i ukinuti jednu opštinu, a njeno područje pripojiti drugoj postojećoj gradskoj opštini ili čak više drugih gradskih opština.

Promena granica katastarskih opština ne uslovljava promenu područja gradske opštine.

U odredjenim uslovima, u skladu sa zakonom i statutom Beograda, moguće je obrazovati sasvim novu gradsku opštinu spajanjem dve ili više postojećih gradskih opština ili izdvajanjem dela područja iz jedne ili više postojećih gradskih opština i obrazovati novu. Nova gradska opština mora da ime sediste ka kome gravitira, mora da bude geografski i ekonomski povezan prostor, sa izgrađenom komunikacijom između svojih delova, ali i dovoljno razvijen privredni i društveni stepen, kao i tehničke, materijalne i kadrovske uslove za obavljanje aktivnosti gradske opštine kako bi građanima sa tog područja bilo omogućeno da ostvare svoja građanska prava i interese.

Da bi još lakše ostvarili svoja prava i interese od neposrednog značaja, odredbom IX statuta Beograda uređeno je i postojanje mesnih zajednica u okviru gradske opštine. Mesna zajednica se osniva za jedno ili više sela i obično obuhvata područje sa približno istim brojem stanovnika, a može da bude osnovana za: naseljeno mesto, dva ili više naseljena mesta, deo naseljenog mesta, gradsku četvrt, rejon, stambeni blok, ulicu, deo jedne ili više ulica, koji predstavlja prostornu, funkcionalnu i urbanističku celinu i gde postoji međusobna interesna povezanost građana i mogućnost njihovog organizovanja (cl.123., st.3).

Mesna zajednica ima svojstvo pravnog lica (kao grad Beograd i gradska opština), svoj pečat i račun. Kao što Beograd odlučuje o promeni, obrazovanju i ukidanju gradskih opština, tako gradska opština odlučuje o izmeni područja, osnivanju ili ukidanju već postojeće mesne zajednice koja se nalazi na njenom području. O tome odlučuje skupština gradske opštine većinom glasova od ukupnog broja odbornika, uzimajući u obzir i mišljenje građana sa tog područja. Aktom o osnivanju mesne zajednice, u skladu sa statutom gradske opštine i odlukom o osnivanju mesne zajednice, precizira se i naziv

i područje mesne zajednice, poslovi i organi mesne zajednice uključujući organizaciju rada, postupak biranja organa, način odlučivanja, javnost rada i obavestavanje građana o njenom radu. Aktom se dodatno određuje i mogućnost nabavke sredstava za finansiranje mesne zajednice. Odbornici skupštine gradske opštine, na čijoj teritoriji se nalazi mesna zajednica, donose odluku o finansiranju i samodoprinosu mesne zajednice uporedo sa odlukom o budžetu gradske opštine. Mesna zajednica za svoj rad može da skuplja finansijska sredstva i preko donacija i prihoda koje ostvari svojim aktivnostima. Duzna je da donese finansijski plan (kao što grad Beograd i gradska opština donose budžet, a gradska opština gradu predstavlja i izveštaj) za koji je potrebno odobrenje nadležnog organa gradske opštine, u skladu sa statutom iste.

Mesnim zajednicama Beograd ili gradska opština može poveriti poslove iz svoje nadležnosti pod uslovom da se oceni da za to postoje opravdani razlozi i da je to u interesu građana koji žive na području mesne zajednice. U tom slučaju, Beograd ili gradska opština dužni su da obezbede sredstva za vršenje prenetih poslova. A ukoliko se oceni da bi građanima bila velika olaksica da svoja prava ostvaruju preko rada uprave mesne zajednice, gradonačelnik ili predsednik gradske opštine, na predlog načelnika uprave, određuju način i mesto vršenja poslova uprave mesne zajednice. Valjalo bi približiti koje su to nadležnosti mesne zajednice. Pre svega, one moraju biti u skladu sa statutom gradske opštine (koji je, sa svoje strane, u skladu sa statutom grada Beograda) i sa odlukom o osnivanju gradske opštine koju donosi skupština određene gradske opštine većinom glasova. Vršeci svoje aktivnosti, mesna zajednica je dužna da poštuje interese građana gradske opštine, odnosno grada u celini. Može da uputi nadležnom organu gradske opštine ili grada Beograda predlog za uređivanje određenih pitanja ili izmenu postojećih propisa. Ima pravo da sarađuje sa drugim mesnim zajednicama, udruženjima građana, ustanovama i organizacijama čiji je osnivač Beograd ili gradska opština, kao i nevladinim i humanitarnim organizacijama. Organizuje aktivnosti i manifestacije za svoje građane, obavestava ih redovno o svom radu i preduzetim aktivnostima, a organizuje i vidove neposrednog odlučivanja građana te mesne zajednice (putem zborova građana, referenduma i pokretanja građanske inicijative). Neke od aktivnosti u nadležnosti mesne zajednice su: briga o deci, starim licima i licima sa posebnim potrebama, zaštiti i unapređenju životne sredine, kvalitet komunalnih usluga, komunalna zoohigijena, održavanje zelenih površina, poljoprivredni razvoj, održavanje stambenih zgrada, raspored poslovnih prostora i određivanje radnog vremena, održavanje kulturnih i sportskih manifestacija i aktivnosti vezanih za rekreaciju i odmor starih lica, organizovanje protivpožarne zaštite i druga pitanja koja su od značaja za građane date mesne zajednice. Predstavničko telo građana mesne zajednice je savet mesne zajednice čije poslovanje, brojnost članova, način organizacije i ostale bitne stavke uređenja određuje akt mesne zajednice, u skladu sa statutom gradske opštine i sa odlukom o osnivanju mesne zajednice.

Rim je takodje, kao Beograd, podeljen na opštine (*Municipi*) da bi se na lakši način vodila briga o interesima i razvoju delova Rima, ali sve u znaku jedinstva gradske teritorije. Svaka od opština ima svoj naziv koji u sebi sadrži reč "Rim" uz koju se dodaje i neka druga reč koja predstavlja karakteristiku teritorije date opštine. O nazivu gradske opštine i njenom grbu odlučuje se u skupštini date opštine (*Consiglio del Municipio*) dvotrećinskom većinom glasova od ukupnog broja odbornika, uz prethodno pribavljeno mišljenje Gradskog veća. Pretežno je za donošenje odluka potrebna prisutnost većine odbornika skupštine gradske opštine, ukoliko zakon, statut ili neki poseban akt ne zahtevaju specijalnu većinu. Kao i u slučaju Beograda, Rim u određenim granicama priznaje autonomiju svojih gradskih opština. Opet slično nadležnostima beogradskih gradskih opština, opštine Rima se staraju o: demografskim službama, školskim i vaspitnim centrima, socijalnim službama i centrima za socijalnu pomoć, kulturnim, sportskim i rekreativnim aktivnostima na njihovoj teritoriji, službama koje su zadužene za očuvanje opštinske imovine i uređenje privatnih građevina koje su od lokalnog interesa, inicijativama za ekonomski razvoj sektora zanatstva i trgovine. Za izvođenje aktivnosti i poslova u svojoj nadležnosti, gradskim opštinama dodeljeni su ljudski resursi, finansijska sredstva i svi potrebni instrumenti na osnovu zakonskih propisa. Uživaju upravnu i finansijsku autonomiju u granicama koje im dozvoljava zakon i statut Rima, a određuju i godišnji i višegodišnji budžet.

Organi gradskih opština Rima su: skupština gradske opštine (*Consiglio del Municipio*), predsednik gradske opštine (*Presidente del Municipio*) i veće gradske opštine (*Giunta del Municipio*). Svi ovi organi imaju iste nadležnosti i uslove funkcionisanja kao i organi grada Rima, samo što je sve to u ovom slučaju svedeno na teritoriju određene gradske opštine i uređeno statutom iste, a sve u okviru zakona i statuta Rima. Jedina razlika je u broju dodatnih odbornika jer dok ih Skupština grada Rima broji četiri, svaka skupština gradskih opština Rima može imati samo jednog dodatnog odbornika, za kog takodje važi pravilo da predstavlja nacionalnu manjinu u skupštini, da ima pravo da učestvuje u raspravama dnevnog reda, ali ne i pravo glasa. Pod istim ovakvim uslovima, sednici Skupštine grada Rima može prisustvovati i predsednik gradske opštine, savetnik ili ovlašćeni odbornik. Skupština gradske opštine može uputiti pitanja i interpelacije gradonačelniku koji je dužan da odgovori u narednih šezdeset dana.

Članom 6. statuta grada Rima utvrđuje se koje kategorije građana imaju pravo učesća u društveno-politički život grada, pored onih koji su upisani u birački spisak, a to su: građani koji nemaju prebivaliste u Rimu ali stanuju na njegovoj teritoriji, u stalnom su radnom odnosu i imaju aktivno biračko pravo; studenti koji nemaju prebivaliste u Rimu ali pohađaju neku od rimskih škola ili neki fakultet, i imaju aktivno biračko pravo; stranci stariji od osamnaest godina koji se zakonito nalaze u Italiji i imaju prebivaliste u Rimu ili dozvolu boravka ukoliko tu studiraju ili su u stalnom radnom odnosu.

NEPOSREDNO UCESCE GRADJANA U OBAVLJANJU POSLOVA GRADA

VIII poglavlje statuta grada Beograda kroz svoje članove obradjuje tri nacina neposrednog ucesca gradjana u obavljanju poslova grada, a uslov za to je da gradjanin poseduje biracko pravo i da ima prebivaliste na teritoriji Beograda. Tri oblika neposrednog ucesca su: gradjanska inicijativa, zbor gradjana i referendum.

Gradjanska inicijativa predlaze Skupstini grada resavanje odredjenog pitanja iz nadležnosti grada, promenu statuta ili drugih akata grada, kao i raspisivanje referenduma. Da bi inicijativa bila razmatrana, potrebno je da predlog bude jasno predstavljen i obrazlozen, i da, u najboljem slucaju, sadrzi i precizno resenje datog problema. Predlog mora da bude potpisan od strane najmanje 30 000 gradjana koji na dan podnosenja predloga imaju biracko pravo i prebivaliste na teritoriji grada. U specificnim slucajevima, zakon ili statut mogu da zahtevaju manji ili veci broj potpisa gradjana od predvidjenog. Gradska uprava je duzna da pomogne gradjanima da tacno i precizno formulisu predlog koji iznose gradjanskom inicijativom. Gradjani obrazuju inicijativni odbor koji dostavlja potpise gradjanske inicijative Skupstini grada koja je duzna da odrzi raspravu i da najvise nakon sezdeset dana od dana podnosenja predloga, dostavi gradjanima odluku povodom njihovog predloga. Pored inicijativnog odbora, u okviru gradjanske inicijative mogu biti osnovani i posebni odbori za prikupljanje potpisa, u skladu sa zakonom.

Statut Rima clanom 8. definise gradjansku inicijativu (*l'iniziativa popolare*) kao pravo gradjana Rima da po pitanju nadležnosti Skupstine grada ili Gradskog veca pokrecu gradjanske inicijative kroz jasno predstavljanje programa i uz obaveznih pet hiljada potpisa skupljenih u toku tri meseca koja prethode danu dostavljanja istog (statut Beograda zahteva ukupno 30 000 potpisa, ali vremenski ne ogranicava njihovo prikupljanje). Skupstina grada Rima ima na raspolaganju najvise sest meseci za donosenje konacne odluke povodom gradjanske inicijative. Inicijativni odbor (*il comitato promotore*), koji moze imati najvise tri clana, predstavlja svoj predlog nadležnim savetnim komisijama ili Gradskom vecu.

Gradjani Rima mogu u pismenom obliku postaviti pitanja i interpelacije (*interrogazioni e interpellanze*) gradonacelniku. Neophodno je da pitanje prati najmanje dvesta potpisa gradjana. Generalni sekretar ga prosledjuje gradonacelniku koji pismeno odgovara na njega i salje kopiju odgovora clanovima saveta u toku narednih sezdeset dana. Ista je procedura i u slucajevima kad gradonacelnik ili predsednik Gradske skupstine prime

peticiju od strane građana ili grupe, dužni su da odgovore na nju takodje u roku od sezdeset dana i da kopiju odgovora dostave članovima Skupštine. Ukoliko je pitanje vezano za jednaka prava (*pari opportunita*) što je u Italiji vrlo osjetljiva i bitna tema, gradonačelnik je dužan da odgovori nakon trideset dana od dana dostavljanja pitanja.

Zbor građana je u statutu Beograda definisan kao oblik neposrednog ucesca građana u poslove grada na kojima se raspravlja o pitanjima iz nadležnosti grada. Zbor građana saziva se za područje mesne zajednice ili drugog oblika mesne samouprave. Saziva ga predsednik mesne zajednice (ili drugog oblika mesne samouprave) ili lice ovlašćeno za to aktom mesne zajednice, najkasnije petnaest dana pre planiranog održavanja zbora. Može biti organizovan i ukoliko to zahteva 10% biraca koji imaju prebivaliste na području za koje se saziva zbor građana. Čak i organ grada može predložiti sazivanje zbora, ako je i sam nadležan za pitanje čije razmatranje predlaže. Gradska uprava i uprava gradske opštine moraju biti obavesteni o održavanju istog. Biraci sa tog područja su najcesce obavesteni isticanjem akta o održavanju zbora na oglasnoj tabli mesne zajednice na čijem području se planira njegovo održavanje ili na neki drugi uobičajen način. Pre nego što građani upute predlog i formulišu zahtev organima grada, Gradska uprava dužna je da im pruži stručnu pomoć prilikom formulisanja istih (što je slučaj kao i kod formulisanja predloga građanske inicijative). Zborom građana predsedava sazivač ili lice koje sazivač ovlašti. Svoјstvo sazivača u najvećem broju slučajeva ima predsednik mesne zajednice ili lice koje on ovlašti u ime mesne zajednice na čijem području se planira održavanje zbora. Potrebno je prisustvo većine građana tog područja koji će pitanje ili predlog zajednički razmotriti, a krajnja odluka zavisi od većine glasova prisutnih građana. Kao što je već pomenuto, Gradska uprava pomaže oko formulisanja predloga ili zahteva, a nadležni organ je dužan da najviše sezdeset dana od dana podnošenja predloga ili zahteva, iznese svoje mišljenje i o tome obavesti građane.

Akt o raspisivanju referendum donosi Skupština grada Beograda. Referendum može biti raspisan na zahtev građana koji imaju prebivaliste na teritoriji Beograda. Za ostvarenje referendum potrebni su potpisi najmanje 10% građana koji su na dan podnošenja zahteva za raspisivanje referenduma upisani u biracki spisak i koji imaju prebivaliste na teritoriji grada. Predlog, pored toga što mora biti potpisan od strane svih predlagaca istog, mora biti i overen, u skladu sa zakonom. Referendum može biti raspisan i na inicijativu Skupštine grada ukoliko ista oceni da je to potrebno. Tad je predlog vezan za poslove iz nadležnosti same Skupštine, a ako se većina odbornika izjasni za sprovođenje istog, referendum može biti raspisan. Bitna stavka je da od dana raspisivanja do dana sprovođenja referendum ne sme proteći manje od trideset niti više od devedeset dana.

Da bi referendum uspeo, potrebno je da se na njega odazove više od polovine građana, a odluka je doneta ukoliko se za nju izjasni većina građana od ukupnog broja

onih koji su izašli na referendum. Skupština grada je dužna da sprovede izglasanu odluku i nema pravo da menja sustinu odluke, da je dopunjuje ili stavi van snage u narednih godinu dana od dana donosenja iste. Ovo se ne odnosi na savetodavni referendum.

Statutom Beograda nije definisano koja su dozvoljena pitanja u savetodavnom referendumu, a koja ne, dok je u statutu Rima tome posvećen član 10. u kom se zabranjuje pokretanje savetodavnog referenduma po pitanju bilansa, mera koje se odnose na prihode, tarife, doprinose, otudjenje imovine, ugovor o razmeni, ugovor o zakupu. U Rimu se smatra da je savetodavni referendum uspeo ukoliko se na njega odazove jedna trećina građana sa pravom glasa, dok je za abrogativni referendum potrebno da se odazove većina glasaca. Pitanje na referendumu mora biti jasno formulisano. Predlog iznesen na referendumu se može prihvatiti ukoliko je većina od ukupnog broja izašlih na isti taj predlog prihvatila. Da bi se referendum, po statutu grada Rima, uopšte pokrenuo, potrebno je da građani pokrenu inicijativu za pokretanje referenduma sa najmanje 50 000 potpisa skupljenih u prethodna tri meseca. Skupština grada nominuje komisiju koja donosi odluku o sprovođenju referenduma. Nju čini pet članova: tri redovna univerzitetska profesora iz oblasti prava, zaštitnik građana (*Difensore Civico*) i generalni sekretar. Ukoliko se desi da ova komisija, kao i Skupština grada, prihvati predlog za koji se traži sprovođenje referenduma na inicijativu građana, nije ga potrebno sprovoditi. Ukoliko je prihvaćeno nekoliko članova predloga, referendum se može održati samo za delove za koje se komisija nije potvrdno izjasnila. Odluka donesena na referendum dužna je da stupi na snagu trideset dana od dana donosenja. Nije dozvoljeno postavljati za predmet referenduma pitanja koja su već bila predmet istog tokom protekle tri godine. Posebnim propisima definisana su pravila organizovanja referenduma i referendumske kampanje.

Statutom Rima utvrđen je još jedan vid neposrednog učešća građana u poslove organa grada, i to putem konsultacija koje Skupština grada može da organizuje ukoliko smatra da bi bilo poželjno čuti mišljenje građana Rima po pitanju usvajanja mera ili nekog novog akta. Pravo na konsultovanja sa građanima može da ostvari i Gradsko veće u slučajevima u kojima to smatra za shodno. Konsultovanje se pretežno vrši preko računarske tehnike.

Još jedan vid koristan za ispitivanje javnog mnjenja je i zalaganje Skupštine grada Rima za osnivanje grupa za savetovanje i grupa za posmatranje (*consulte e osservatori*) kojima grad Rim obezbeđuje potrebna sredstva za vršenje aktivnosti. Posebno je važno čuti mišljenje građana prilikom priprema oko usvajanja nekog novog akta ili zakona. Bitan instrument u svemu tome je i organizovanje foruma od strane grada koji okupljaju građane Rima, ženske asocijacije, sindikalne organizacije i druge, veoma značajnih za pravi uvid gradskih organa u (ne)zadovoljstvo građana po pitanju vođenja njihove politike (cl.12). Ujedno, grad Rim podržava osnivanje nevladinih, humanitarnih i

neprofitnih organizacija koje je spreman da pomaze ukoliko se ove bore za dobrobit gradjana Rima i samog grada.

OCUVANJE PRAVA I DONOSENJE AKATA IZ NADLEZNOSTI GRADA

Gradsko vece Beograda dužno je da podnese žalbu Ustavnom sudu da bi se ispitala ustavnost i zakonitost zakona ili nekog drugog akta Republike Srbije, ukoliko oceni da isti narušavaju lokalnu samoupravu.

Grad Beograd ima svog zastitnika gradjana koji kontrolise i utvrđuje povrede ucinjene aktima, radnjama ili izostankom istih krivicom Gradske uprave i javnih sluzbi ciji je osnivač grad Beograd, ako se radi o povredi propisa i opstih akata grada. Zastitnik gradjana je obavezan da kontrolise postovanje prava i interesa gradjana. Može imati jednog ili više zamenika ciji se broj utvrđuje odlukom Skupštine grada.

Clanom 134. ostro se istice da zastitnik gradjana mora biti samostalan i nezavisan. Ne sme da se bavi drugim aktivnostima ili da ima druge dužnosti jer nista sporedno ne sme uticati na njegov rad. Ne može biti član nijedne političke partije da bi se osigurala njegova nezavisnost i samostalnost. Ovo se isto odnosi i na zamenika zastitnika gradjana. Ukoliko ovi uslovi nisu ispunjeni, zastitnik gradjana i njegov zamenik mogu biti razreseni od strane Skupštine grada, a predlog mora podneti najmanje 1/3 odbornika Skupštine. Predlog razresenja zamenika zastitnika gradjana može podneti i sam zastitnik.

Zastitnika gradjana bira Skupština grada na predlog najmanje 1/3 odbornika, vecinom glasova od ukupnog broja odbornika, na pet godina. Pod istim uslovima bira se i njegov zamenik, na predlog samog zastitnika. Ukoliko ne obavljaju savesno i odgovorno svoju dužnost, prestanu da ispunjavaju potrebne uslove ili ukoliko budu osudjeni za krivicno delo, moraju biti razreseni. Sve to uredjeno je odlukom Skupštine grada.

Zastitnik gradjana Rima (*Difensore Civico*) je takodje organ grada koji stiti prava i interese gradjana Rima, ali ujedno vodi racuna i urednom toku aktivnosti i nadležnosti gradskih organa, proverava validnost aktova i drugih dokumenata od zakonskog znacaja i svojim prisustvom predstavlja izraz gradjanske demokratije. Njegova dužnost je da reaguje ukoliko primeti da su gradjani osteceni nelojalnim radom gradskih organa, kasnjenjem, zloupotrebom sluzbenog položaja i sl.

Zastitnika gradjana bira Skupština grada Rima dvotrecinskom vecinom glasova. Svaki član Skupštine može da glasa za samo jednog nominovanog. Ukoliko se posle dva pokusaja ne uspostavi kvorum, bira se nominovani sa apsolutnom vecinom glasova od

ukupnog broja glasova odbornika. Drugi po redu po većini glasova dobija zvanje zamenika zastitnika gradjana (*Vice Difensore Civico*). Ukoliko Skupstina grada ni posle dva ponovljena glasanja ne postigne kvorum od dvotrecinske vecine, onda se mogu dostaviti i dodatne kandidature ali potpisane od strane bar trecine savetnika.

Nadleznosti zastitnika gradjana uredjuje poseban pravilnik. Njegov rad pre svega moraju da karakterisu nezavisnost, ispravnost i sposobnost da vrsi svoje nadleznosti. Ne sme da drzi u tajnosti stvari koje se ticu poslovanja organa grada, sem ukoliko je to presudno za resavanje odredjene situacije. Gradonacelnik moze da predlozi svim organima uprave, kako drzave tako i sreza, cije se sluzbe i kancelarija nalaze na teritoriji opstine, da potpisu sporazum na osnovu kog bi zastitniku gradjana dozvolili da neometano obavlja svoju duznost. U slucajevma kad to smatra potrebnim, zastitnik gradjana Rima saradjuje sa zastitnikom gradjana sreza Rim i zastitnikom gradjana regije Lacio. Duzan je da dostavi godisnji izvestaj o svom radu Skupstini grada.

Odredba XI statuta grada Beograda govori o donosenju akata iz nadleznosti grada. Grad, kao sto je navedeno jos u odredbi I statuta Beograda, ima svoja prava i duznosti. Na osnovu njih donosi samostalno svoje propise, a sve to u skladu sa Ustavom, zakonom, statutom i drugim propisima. Pripisuje i prekrasaje za povredu gradskih propisa. Neke propise moze bolje i blize odrediti gradska opstina, pa utoliko se njoj taj zadatak i prepusta, sve u skladu sa zakonom i statutom.

Clanom 138. statuta Beograda definise se da propise i druge opste i pojedinačne akte mogu donositi Skupstina grada, gradonacelnik, Gradsko vece i Gradska uprava, svako u okviru svojih nadleznosti. Skupstina grada je ta koja jedina moze da donosi odluke, ako zakonom nije drugacije predvidjeno. U narednom clanu (cl.139) predstavljena je hijerarhija akata grada Beograda u kojoj se vidi da odluke i drugi akti koje donese Skupstina moraju biti u saglasnosti sa zakonom i statutom grada. Akti izvrsnih organa grada moraju biti u saglasnosti sa zakonom, statutom grada, odlukama i opstim aktima Skupstine, dok akti Gradske uprave moraju biti u saglasnosti sa zakonom, statutom grada, odlukama i opstim aktima Skupstine i izvrsnih organa grada.

Propisi i drugi opsti akti u nadleznosti Skupstine grada mogu biti predlozeni od strane svakog odbornika Skupstine grada, Gradskog veka, skupstine gradske opstine i 500 biraca sa prebivalistem na teritoriji grada Beograda.

Clanovima 143. i 144. odredjeno je da svaka odluka, propis ili opsti akt organa grada Beograda, pre stupanja na snagu, mora biti objavljen u "Sluzbenom listu grada Beograda", a na snagu stupaju osmog dana od dana objavljivanja. Moze se desiti da stupe na snagu i ranije, ali za tako nesto moraju postojati opravdani razlozi, podrobno obrazlozeni.

Ukoliko organi grada ili građani ocene da je potrebno napraviti promenu u okviru statuta, imaju pravo da to svoje mišljenje izjasne podnošenjem predloga koji mora biti pismeno obrazložen. Predlog se može podneti samo ukoliko se za takvu promenu izjasni najmanje 1/3 od ukupnog broja odbornika Skupštine grada, skupština gradske opštine, Gradsko veće i građani putem inicijative.

Ako se predlog o željenoj promeni odnosi na deo statuta koji se tiče broja ili područja gradskih opština, obavezno je uz predlog dostaviti i analizu sa ekonomskim, prostornim, demografskim i drugim pokazateljima promene koja se predlaže i grafički prikaz predložene promene.

O predlogu promene statuta odlučuje Skupština grada. Ukoliko se desi da ne izglasa predložene promene, u narednih mesec dana gubi se pravo predlaganja promena iste sadržine. Ako se odluči za prihvatanje predloga promena, Skupština grada osniva Komisiju za izradu nacrtu akta o promeni statuta određujući uz to i njene zadatke i rok za izradu nacrtu o promeni statuta grada Beograda.

Ukoliko je Skupština izglasala predlog za promenu statuta koji se tiče broja i područja gradskih opština, dužna je da sprovede savetodavni referendum da bi ispitala mišljenje građana o predloženoj promeni. Na savetodavni referendum pozivaju se građani koji imaju biračko pravo i prebivaliste na teritoriji gradske opštine na koju se promena odnosi. Ukoliko je reč o osnivanju nove gradske opštine, tada na referendum izlaze građani sa cele teritorije grada Beograda (koji imaju biračko pravo i prebivaliste u Beogradu). Građani su podržali predložene promene ako se za njih izjasni većina od ukupnog broja onih koji su se odazvali na referendum, bez obzira koliko građana je izašlo na referendum. Mišljenje građana na savetodavnom referendumu nije obavezujuće za sprovođenje.

Gradsko veće utvrđuje nacrt akta o promeni statuta dvotrećinskom većinom glasova od ukupnog broja članova, a zatim ga dostavlja skupstinama gradskih opština i, ukoliko tako odluči, sprovede javne rasprave na kojima će biti reči o nacrtu ovog akta. Gradsko veće je dužno da prilikom utvrđivanja predloga akta o promeni statuta, povede računa o mišljenjima gradskih opština, učesnika javnih rasprava kao i sugestijama i predlozima građana. Konacno, nacrt akta dostavlja se Skupštini grada na usvajanje.

RASPOLAGANJE FINANSIJAMA

VII odredba statuta grada Beograda sadrži informacije o finansiranju poslova grada i gradskih opština.

Grad Beograd, da bi obavljao svoje nadležnosti utvrđene Ustavom i zakonom, dobija finansijska sredstva koja je dužan da rasporedi i na gradske opštine. Sredstva se raspoređuju na osnovu vrste i obima poslova. O tome odlučuje Skupština grada, a odluka se odnosi za celu kalendarsku godinu. U članu 98. navodi se da se grad finansira iz izvornih i ustupljenih prihoda, transfera, primanja po osnovu zaduživanja i drugih prihoda i primanja utvrđenih zakonom. To su opšti prihod budžeta grada i budžeta gradske opštine, osim onih čiji je namenski karakter utvrđen zakonom. Sva sredstva budžeta grada i gradske opštine koriste se u skladu sa zakonom i odlukom o budžetu grada, odnosno gradske opštine. S obzirom da poseban zakon uređuje donošenje budžeta jedinice lokalne samouprave, odluka o donošenju budžeta gradske opštine mora biti doneta u skladu sa tim zakonom. Postoji određeni organ gradske opštine koji donosi program za svaku kalendarsku godinu o prihodima budžeta gradske opštine čija je namena utvrđena zakonom. Program mora biti u skladu sa programom razvoja grada. Predsednik gradske opštine dužan je da dostavi gradonačelniku izveštaj o izvršenju namenskih prihoda budžeta na svaka tri meseca, a izveštaj se dostavlja preko Gradske uprave za finansije. Ako gradonačelnik (ili Gradska uprava za finansije) oceni da se sredstva budžeta troše ne postajući odluku o budžetu gradske opštine niti program, poziva nadležnu službu da izvrši kontrolu namenskog trošenja tih prihoda. Ako gradonačelnik (ili Gradska uprava za finansije) oceni da se sredstva ne troše efikasno, dužan je da opomene na to predsednika gradske opštine ukazujući mu ujedno na vremenski rok do kog mora da sprovede efikasno i delotvorno trošenje namenskih prihoda budžeta. Ukoliko predsednik gradske opštine ne preduzme ništa po tom pitanju, gradonačelnik ima pravo da privremeno obustavi priliv namenskih prihoda budžeta gradskoj opštini. Dužan je da o tome obavesti skupštinu gradske opštine da bi ista preduzela mere, kao i Skupštinu grada na prvom narednom zasjedanju.

Grad samostalno raspolaze svojim prihodima, a ima pravo i da se zaduži i zaključi ugovor o kreditu. To može učiniti i gradska opština, ali uz prethodnu saglasnost gradonačelnika.

Grad ima svoj budžet u kojem se iskazuju svi njegovi prihodi i primanja, rashodi i izdaci. Budžet se donosi za jednu kalendarsku godinu. Za izvršenje budžeta grada gradonačelnik odgovara Skupštini grada. Skupština grada donosi završni račun budžeta po isteku godine za koju je budžet donet. Javnosti su dostupni i budžet i završni račun budžeta. Gradska uprava ima zadatak da prati izvršenje budžeta i obavestava gradonačelnika (koji na kraju godine odgovara pred Skupštinom grada o izvršavanju budžeta, kako je već navedeno). Gradska uprava izveštava gradonačelnika najmanje dva puta godišnje o izvršenju budžeta.

Grad vrši nadzor nad namenskim korišćenjem sredstava korisnika budžeta grada Beograda. Daje saglasnost na opšte akte kojima se uređuju organizacije čiji se rad

finansira iz budzeta grada i programe korisnika budzeta grada. Grad pre svega daje saglasnot na strukturu i broj zaposlenih.

Zanimljivo je da grad moze da raspise i samodoprinos. Potrebno je da se gradjani izjasne na referendumu da li prihvataju odluku o samodoprinosu za realizaciju odredenih projekata na teritoriji grada ili delu teritorije. Vazno je da odluka bude u skladu sa zakonom, statutom grada Beograda, odnosno statutom gradske opstine.

Predlog o uvođenju samodoprinosa utvrđuje Skupština grada ukoliko se radi o teritoriji grada ili više gradskih opština, a ukoliko je rec o jednoj gradskoj opštini, onda tu nadležnost preuzima skupština gradske opštine. Inicijativu za donošenje ovih odluka koje se ticu teritorije grada moze podneti najmanje trecina odbornika Skupštine grada, skupština gradske opštine, Gradsko veće i gradjani putem gradjanske inicijative, dok, ukoliko se radi o teritoriji gradske opštine, to je posebno uređeno statutom iste.

Obavezno je uz inicijativu Skupštini dostaviti i program kojim se utvrđuju izvori, namena i nacin obezbeđivanja sredstava. Po primljenoj urednoj inicijativi odbornici glasaju, a postupak za izvršenje samodoprinosa pokrece se ukoliko se vecina odbornika izjasni za to. Istovremeno Skupština donosi i zakljucak kojim odredjuje rok za pripremu nacrtu odluke o uvođenju samodoprinosa i rok i nacin organizovanja javne rasprave. Za tu odluku mogu glasati gradjani koji imaju biracko pravo i prebivaliste na podrucju na koje se odluka o samodoprinosu odnosi, kao i oni koji nemaju prebivaliste na toj teritoriji ali imaju nepokretnu imovinu na cije uslove koriscenja utice donošenje ovakve odluke. Potrebno da se za takvu vrstu predloga izjasni vecina biraca. Ukoliko se usvoji odluka o uvođenju samodoprinosa, objavljuje se kao i drugi opsti akti grada i gradske skupštine – u “Sluzbenom listu grada Beograda” (clan 143. - Objavljivanje opstih akata). Isplatilac dobija odluku sa spisnom gradjana koji su u obavezi da placaju. Njegovo sediste je van podrucja na kojem se sredstva prikupljaju. Clanom 109. izricito je iskazano da sva novcana sredstva koja se prikupljaju na osnovu odluke o samodoprinosu prihod su budzeta i strogo su namenskog karaktera.

Finansije, pitanje budzeta i slicno moze se izdvojiti kao osetna nepodudarnost izmedju dva statuta. Dok statut grada Beograda dosta sire razmatra to pitanje ukljucujuci i samodoprinos, zaduzivanje grada, finansiranje gradskih opština, vidove kontrole, u statutu grada Rima finansijama koje se ticu grada posveceno je znatno manje mesta (poglavlje VII) a ono je po sadrzini i drugacije od prvog pomenutog. U cl.39. pominje se konsolidovani dug koji se tice iskljucivo imovine grada, a posto se utvrde nacini predstavljanja izvestaja o iznosu sa pocetka i kraja mandata, racunica se dostavlja na razmatranje Skupštini grada, a obavezno je i obavestiti gradjane. U statutu Rima koncentracija je najvise usmerena na budzet, planiranje budzeta i zavrsnog racuna budzeta, na ovlascenja i kontrolu celog procesa. Gradska uprava je duzna da Skupštini grada preda godisnji plan budzeta najmanje trideset dana pre zakazanog datuma za usvajanje istog. Uz to je duzna da dostavi programski prikaz, kao dokument o

finansijskom programu, kako jednogodišnjeg tako i visegodišnjeg plana budzeta. Finansijski program definise nacin vodjenja finansija tokom perioda obuhvacenog planom budzeta, a ujedno prikazuje i parametre i mogucnosti formiranja godisnjih i visegodišnjih budzeta u buducnosti.

Kad se na kraju godine predstavlja postignuti uspeh kroz finansijski izvestaj (*revisione economico-bancaria*), prema kom se pravi paralela izmedju postignutih rezultata na kraju godine na osnovu donetih odluka na pocetku iste i ocene sprovedenih akcija. Izvestaj Gradsko vece takodje predaje Skupstini grada najmanje trideset dana od dana odredjenog za razmatranje istog.

Ekonomsko-finansijska revizija statutom je poverena vecu za finansijsku reviziju (*Collegio dei Revisori dei Conti*) koju cine tri clana. Odredjeno je jos zakonom od 8.juna 1990., br. 142 da clanovi ovog veka mogu biti iskljucivo osobe koje pripadaju struci komercijaliste, finansijskog inspektora, racunovodje. Bira ih Skupstina grada. Mandat im traje tri godine i ne mogu biti ponovo birani. U slucaju smrti, ostavke ili nekog drugog razloga od kljucne vaznosti, Skupstina grada duzna je da izabere novog clana veka za finansijsku reviziju u roku od sezdeset dana od dana smene. Zakonom je zabranjeno da clan ovog veka bude clan porodice ili cervrto koleno od clanova Skupstine grada, Gradskog veka, generalnih direktora, rukovodilaca javnih preduzeca, sluzbi i ostalih institucija koje su u nadleznosti Rima, kao i upravnika firmi ili organizacija koje usko saradjuju sa gradom Rimom ili ukoliko grad kontrolise njihove finansije. Prilikom nominacije revizora, Skupstina grada ustanovljava i njihova novcana primanja za ceo trogodisnji period za koji su izabrani. Oni usko saradjuju sa Skupstinom grada. Daju svoje misljenje povodom predloga budzetskog plana. Ukoliko primete bilo kakvu vrstu neregularnosti, duzni su da to odmah prijave gradonacelniku i predsedniku Skupstine grada koji odmah upisuje u dnevni red (*ordine del giorno*) izvestaj veka.

Skupstina grada Rima duzna je da godisnje sazove jednu vanrednu sednicu na kojoj ce se razmatrati sprovodjenje statuta. Misljenje gradjana Rima je od velike vaznosti. Svaki clan Skupstine grada i Gradskog veka ima pravo da pokrene inicijativu za reviziju statuta. Ali pre nego sto zahtev dodje na razmatranje kompetetnoj odredjenoj komisiji, predlozi za promenu statuta dostavljaju se svim skupstinama gradskih opstina, iznosjenjem na opstinskim oglasnim tablama (*albo pretorio*) na najmanje deset dana i objavljivanjem u barem dve dnevne novine.

ZAKLJUCAK

Ovaj istraživački rad će pre svega biti koristan onima koji su se, iz ličnih ili poslovnih razloga, susreli sa potrebom da upoznaju statutarno uređenje ova dva glavna grada i, samim tim, da bolje shvate principe njihovog funkcionisanja. Razlike nisu velike jer oba grada pripadaju državama koje svoje postojanje i delanje temelje na demokratskim nacelima.

Poznavajuci italijanskog jezika ovaj rad može razjasniti mnoge nedoumice u slučaju potrebe da shvate ili prevedu određene termine i ponuditi im idejna rešenja. Neki pojmovi iz statuta se podudaraju u potpunosti, neki manje, dok neki i nemaju svog ekvivalenta u drugom jeziku, pa su istraživanja i proučavanja ovakvog tipa od velike koristi za prevodioce, pravnike i sve one koji žele bolje da upoznaju načine statutarnog uređenja i mogućnosti prevodjenja državno-pravnih termina zastupljenih u njima.

a maggioranza	vecinski
a suffraggio diretto	direktnim glasanjem
a suffraggio universale	opstim pravom glasa
a tempo determinato	na odredjeno vreme
a tracolla della spalla	preko ramena
a voto palese	javnim glasanjem
abrogare	ukinuti, opozvati
abrogazione	ukidanje, opoziv
abusare	zloupotrebiti,
abuso	zloupotreba
accesso alle informazioni	pristup informacijama
accoglimento	prihvatanje, prijem
acquisto di immobili	sticanje nekretnina
adeguamento	uskladjivanje
aderire alle azioni	podržati akciju, postupke
adottare	usvojiti
adozione	usvajanje
adunanza	skup, sastanak
affidare l'incarico	dodeliti zvanje
affissione	kacenje (plakata, oglasa)
aggiornamento	azuriranje; osavremenjivanje
albo	registar, zvanicni spisak; oglasna tabla
Albo del Municipio (Comune)	registar opštine

Albo Pretorio del Comune	oglasna tabla opštine
Albo Professionale	registar profesionalaca u nekoj oblasti
alienazione di immobili	otudjivanje nekretnina
amministrazione	upravljanje; uprava, administracija
amministrazione comunale	opštinska (gradska) uprava
amministrazione locale	lokalna uprava
amministrazione pubblica	javna uprava
ammissibilità	prihvatljivost
andamento	tok
anziano	stariji, visi po zvanju, godinama službe i sl.
appalto	zakup; ugovor o zakupu (posla)
appartenente alla comunità	koji pripada opštini
applicare	primeniti
applicare la legge	primeniti zakon
approvare	odobriti
approvare la legge	usvojiti zakon
area funzionale	funkcionalna oblast
armonizzare	usaglasiti; slagati se
articolare	podeliti
articolo	član
assemblea	skup, zbor
assemblea elettiva	izborna skupština
assemblea municipale	izborna skupština gradske opštine
assembleare	skupstinski, zborni
assenza	odsustvo

assessore	savetnik
asestamento	sredjivanje
associato	clan udruzenja
associazione	udruzivanje, povezivanje
associazione (2)	asocijacija, udruzenje
assolvere	izvrsiti (duznost i sl.)
assunzione di mutui	uzimanje kredita
astensione	uzdrzavanje (u glasanju)
attitudine	sposobnost
atto	akt, dokument, spis
atto deliberativo	odluka
atto di indirizzo	nadlezni akt
atto di ricognizione	izjava o priznavanju
attuare	sprovesti; ostvariti
attuazione	ostvarenje
audizione	saslusanje
autonomia locale	lokalna samouprava
avanzare	izneti, podneti (zahtev i sl.)
avanzato	napredan; usavrsen
avente diritto	koji ima pravo
avvalersi	posluziti se, iskoristiti
avvicendamento	uzajamno odmenjivanje
azienda pubblica	javna ustanova
azienda sanitaria locale (ASL)	lokalna zdravstvena ustanova
azione popolare	gradjanski sudski postupak

ballottaggio	drugi krug izbora, balotaza
bicolore	dvobojan
bilancio	budzet
bilancio annuale	godisnji budzet
bilancio consuntivo	zavrsni racun budzeta
bilancio pluriennale	visegodisnji budzet
bilancio preventivo	predracun
Bollettino Comunale	Sluzbeni list (za podrucje opstine)
campagna	kampanja; akcija
campagna referendaria	referendumska kampanja
candidato	kandidat
candidatura	kandidatura
Capitale	glavni grad
capo	sef
carezza	manjak, nedovoljnost
carica	polozaj, sluzba, funkcija
centro decisionale	centar odlucivanja
cessazione	prestanak
citta' metropolitana	veliki grad
cittadinanza	gradjanstvo, stanovnici grada
cittadino	gradjanin; drzavljanin
cittadino non residente	gradjanin bez boravisne dozvole
cittadino residente	gradjanin sa boravistem
coadiuvare	pomagati, saradjivati
codice civile	gradjansko pravo

codice di comportamento	kodeks ponasanja
Collegio dei Revisori dei Conti	Vece finansijskih revizora
collettivita'	zajednica, drustvo
comitato promotore	inicijativni odbor
comizio elettorale	predizborni miting
comma	stav (deo clana)
commissione consiliare	odbornicka komisija
commissione delle elette	Komisija izabranh
commissioni consiliari permanenti	stalne odbornicke komisije
compatibile	kompatibilan, spojiv
competenza	nadleznost
componente	clan
comunale	opstinski
comune	opstina; naselje
comunicazione	saopstenje
Comunita' Europea	Evropska unija
concessione	dopustenje
conciliare	usaglasiti
condizione giovanile	polozaj mladih
conformemente a qcs.	u skladu sa
consigliere	odbornik
consigliere aggiunto	dodatni odbornik
consigliere anziano	visi odbornik
consigliere comunale	opstinski odbornik
consiglio	savet, vece

Consiglio Comunale	Skupstina grada
consiglio d'amministrazione	upravni odbor
Consiglio del Municipio	skupstina gradske opštine
consiliare	koji se tice skupstine (veca, saveta i sl.)
consulta	savet; savetnicka grupa
consulta dei presidenti	savet predsednika
consultabile	pristupacan, koji se moze konsultovati
consultazione	konsultovanje, dogovor
consultivo	savetodavni
conto consolidato	konsolidovani dug
contraddittorio	polemika, rasprava
contratto a tempo determinato	ugovor na oterdjeno
contributo	doprinos
convezione	sporazum, ugovor
convezione a termine	ugovor na odredjeno
convocare	sazvati
convocazione	sazivanje, saziv
cooperazione	kooperacija, saradnja
coordinamento	uskldjivanje, koordinacija
correlazione	korelacija
corso di aggiornamento	kurs za usavrsavanje
Costituzione	Ustav
decadenza	gubitak (prava), istek (roka)
decadenza della carica	gubitak polozaia, funkcije i sl.
decentramento	decentralizacija

decentrare	decentralizovati
decisionale	koji odlucuje
decorrere	vaziti (o dokumentu)
decreto	dekret, naredba
decreto legislativo (DL)	zakonska uredba
decreto ministeriale (DM)	ministarska uredba
delegare	opunomociti, ovlastiti
delegato	ovlasцени; predstavnik, zastupnik
deliberare	doneti odluku, zakljuciti; raspravljati
deliberazione	odluka
deliberazione di sfiducia	odluka o nepoverenju
depositare	odloziti, poloziti, ostaviti
deroga	kršenje, nepostovajne propisa
designare	odrediti
di fatto	de facto
dichiarazione	izjava, objava
difensore civico	zastitnik gradjana
diffida	privremena mera zabrane, sudska opomena
dimissioni	ostavka; otkaz
dipartimento	odsek
dipendente	zaposleni; podredjeni
direttiva	direktiva, smernica
direttore generale	generalni direktor
direzione	uprava, direkcija
dirigente	rukovodilac

dirigenziale	rukovodstveni, upravni
diritti civili	gradjanska prava
diritti del lavoro	prava zaposlenih
diritto all'informazione	pravo na informaciju
diritto di accesso alle informazioni	pravo na pristup informacijama
diritto di elettorato attivo	aktivno biracko pravo
diritto di partecipazione	pravo ucesca
diritto di voto	pravo glasa
disciplinare	regulisati, podvrgnuti propisima
disciplinato	uredjen, regulisan
discriminato	diskriminisan
discriminazione	diskriminacija
disposizione	odredba, propis, naredba
disposizione finale	krajnja odredba
disposizione transitoria	prelazna odredba
domanda referendaria	referendurno pitanje
domicilio	prebivaliste
efficienza	delotvornost; produktivnost
elaborazione	razrada
eleggere	birati, izabrati
elezioni	izbori
elezioni amministrative	opstinski izbori
eliminazione	eliminacija, izbacivanje
emanare	doneti (zakon, odredbu i sl.)
emarginato	obespravljen, potisnut

emblema	amblem, obeležje
emissione	pustanje u opticaj
ente	ustanova; entitet
ente locale	lokalni entitet
entrare in vigore	stupiti na snagu
esclusione	isključenje, izuzimanje
esecutivita'	izvršnost
esibizione	podnošenje (isprave i sl.); prikazivanje
esibizione del documento	podnošenje dokumenta
esigenze pubbliche	zahtevi javnosti
espletamento	obavljanje, izvršavanje
esplicare	vršiti, obavljati
espresso	izricit; brz
fascia	povez; traka
fermo restando	pri čemu
firma	potpis
formazione sociale	društvena grupa
garante	garant, jamac
generale	opšti, uopšten, generalan
gestione	rukovođenje, upravljanje
gettone di presenza	žeton prisustva
giunta	odbor, veće
Giunta Comunale	Gradsko veće
Giunta del Municipio	veće gradske opštine
godere dei diritti	uzivati prava

governo	vlada; uprava, vladavina
gruppo consiliare	odbornicka grupa
hinterland	zaledje, okolina grada
immobili	nepokretnosti, nepokretna imovina
impartire la direttiva	izdati direktivu
imparzialita'	nepristrasnost
impatto ambientale	uticaj na zivotnu sredinu
impedimento	sprečenost (u obavljanju dužnosti npr.)
impresa	preduzece
improntare	ispuniti, obeležiti
in conformita' a	u skladu sa
incarico	zaduzenje; dužnost
incompatibilita'	nespojivost, inkompatibilnost
indennita'	naknada (stete, troskova), odsteta
indicazione	uputstvo; napomena
indire	raspisati (izbor, referendum i sl.), odrediti datum
indire il referendum	raspisati referendum
indirizzo	orijentacija
iniziativa	inicijativa
iniziativa popolare	narodna inicijativa
insediamento	prvo zasedanje; ustolichenje
integrato	uključen; integrisan, dopunjen
integrazione	integracija; dopunjavanje
interdipendenza	medjuzavisnost
interessato	osoba koja je predmet spisa, imenovani

internazionale	internacionalni, medjunarodni
interpellanza	interpelacija, pitanje (ministru, vladi)
interrogazione	pitanje
interrogazione parlamentare	poslanicko pitanje
iscritto (nelle liste elettorali)	upisan (u biracki spisak)
istanza	molba; zahtev
legge	zakon
legge quadro	okvirni zakon
legge vigente	vazeci zakon, zakon na snazi
legislazione	donosenje zakona; zakonodavstvo
legittimamente presente	zakonski prisutan
legittimita'	legitimnost
legittimo	zakonit, legitiman
linea programmatica	programska linija
lista elettorale	izborna lista
lite	parnica
maggioranza	vecina
mandatario	mandatar
mandato	mandat
mero	obicaj, puki
minoranza	manjina
minoranza etnica/religiosa	etnicka / verska manjina
misure di sostegno	mere podrške
modalita'	nacin, postupak
modificare	izmeniti, modifikovati

mozione	predlog (za raspravu)
mozione di sfiducia	predlog za glasanje o nepoverenju
mozione d'ordine	predlog za izmenu dnevnog reda
municipio	opstina
nominare	imenovati
nominativo	ime (i prezime)
nominato	imenovani
obiettivo	cilj
occupazione	zaposlenje; posao
omogeneo	ujednacen
oneri finanziari	novcane dazbine
operare la ricognizione	priznati
opinione pubblica	javno mnjenje
opposizione	opozicija
ordine del giorno	dnevni red
organismo	organizacija, ustanova
organo collegiale	organ veka
osservatorio	grupa za posmatranje
ostativo	zabranjujuci
pari opportunita'	jednaka prava
parita' tra i sessi	ravnopravnost polova
partecipare alla votazione	ucestvovati u glasanju
partecipazione civica	ucesce gradjana
patrimoniale	imovinski
patrimonio	imovina; bastina

patrimonio artistico	umetnicko blago (nasledstvo i sl.)
per espressa indicazione di legge	po izricitim napomenama zakona
per iscritto	pismenim putem, pismeno
percepire	primiti (novac i sl.)
periodicit�	povremenost
permuta	razmena; ugovor o razmeni
personale	licni
petizione	peticija, molba
piano di azione	akcioni plan
potest�	vlast, moc
prefetto	okruzni nacelnik, prefekt
prelievo	odbitak; podizanje (novca)
presentare una mozione	podneti predlog
presentare un'istanza	podneti molbu
presentazione di candidatura	podnosenje candidature
presidente	predsednik
presidente del Consiglio Comunale	predsednik Skupstine grada
Presidente del Municipio	predsednik opstine
presiedere	predsedavati; biti predsednik
previgente	prethodno vazeci
principio	princip, naceo
probit�	postenje, cestitost
problematica	problematika
proclamazione	objava, proglasenje
proclamazione dei risultati	objava rezultata

programmazione sanitaria	zdravstveno uredjenje
promuovere	podrzavati; unapredjivati
pronunciarsi	izjasniti se
pronunciarsi in merito a qcs.	izjasniti se po pitanju necega
propositivo	predlagacki
proposta	predlog
proroga	produzenje roka
protocollo	zapisnik, registar; protokol
provincia	srez
provvedimento	mera, odredba
provvedimento disciplinare	disciplinska mera
pubblica amministrazione	javna uprava
pubblico	javan
quesito	pitanje
quesito referendario	referendumsko pitanje
quorum	kvorum
ragioneria	racunovodstvo
rapidita'	brzina
rappresentante	zastupnik, predstavnik
rappresentare	predstavljati, zastupati
realizzazione	ostvarenje, realizacija
reddito	prihod
redigere	sastaviti; redigovati
referendum	referendum
referendum abrogativo	abrogativni referendum

referendum consultivo	savetodavni referendum
referente	koji izvestava
regione	regija
regolamento	pravilnik, skup pravila; poslovnik
regolare	ispravno, regularno
reiterare	ponoviti
reiterato	ponovljen; visekratni
rendiconto	izvestaj, referat
repubblica	republika
residente	koji boravi, nastanjen
residenza	boraviste
responsabile	odgovoran
responsabilita'	odgovornost
responsabilita' professionale	profesionalna obaveza
responsabilita' pubblica	javna odgovornost
retta	troškovi stana i hrane, pansion
revisione	revizija, pregled
revoca	opoziv, opozivanje; povlacenje
revocabile	koji se moze opozvati
revocare	opozvati; ponistiti
ricezione della proposta	prijem predloga
richiesta	zahtev; molba
ricognizione	priznavanje, prepoznavanje
ricorso	zalba
riduzione (dello staff p.esm.)	smanjenje (broja zaposlenih)

riequilibrare	ponovo uravnotežiti
rilevanza	vaznost
rilievo	znacaj, vaznost
riqualificazione	prekvalifikacija; ponovna prekvalifikacija
riservatezza	uzdrzanost
risoluzione	resenje
risorse umane	ljudski resursi
riunione	sastanak, skup
rogare	sastaviti (molbu ili ugovor)
ruolo sociale	mesto u društvu
sancire	potvrditi, ozakoniti, sankcionisati
scadenza	rok, istek
scioglimento	raspustanje, raskid
scioglimento del contratto	raskid ugovora
secondo le disposizioni di legge	po zakonskim odredbama
seduta	sednica; sastanak
seggio	mesto; poslanicko mesto
seggio elettorale	biracko mesto
segretario generale	generalni sekretar
senso civico	gradjanska odgovornost
servizio	sluzba
servizio sociale	socijalna sluzba
sessione	zasedanje
sessione straordinaria	vanredno zasedanje
settore	sektor, odsek

sfiducia	nepoverenje
sindaco	gradonacelnik
singolo	pojedini, poseban
sistema di controllo interno	sistem unutrasnje kontrole
soccombenza	gubitak
socializzazione	socijalizacija
sollecitazione	podsticaj; pozurivanje
soluzione	resenje
soluzione istituzionale	institucionalno resenje
soprintendere	nadzirati
sostenere	podrzavati; tvrditi, izjavljivati
sottoscrizione	potpisivanje, skupljanje potpisa
speditezza	hitrina
spese	troskovi
spese elettorali	izborni troskovi
staff	osoblje, strucni stab
Stato	drzava
stato civile	gradjanski status
statutario	statutarni
statuto	statut
statuto comunale	statut grada
stemma	grb, amblem
stipulare	ugovoriti
stipulare il contratto	sklopiti ugovor
strumento di partecipazione	instrument ucesca

stipulare il contratto	sklopiti ugovor (ili sporazum)
stipulare	ugovoriti
sulla base dei principi di legge	na osnovu zakonskih principa
sussidiarieta'	pomoc
sussidiario	pomocni, rezervni
sussidio	pomoc, novcana pomoc
svantaggiato	u nepovoljnom poloazaju; hendikepiran
sviluppo	razvoj
tariffa	tarifa, zvanicna cena
tempestivamente	na vreme, u pravo vreme
testo unico	jedinstven tekst (zakona)
transigere	nagoditi se; praviti kompromise
trasparenza	otvorenost
trattato	traktat; ugovor
trattato istitutivo	osnivacki ugovor
tributo	doprinos; porez
tricolore	trobojan
tutelare	stititi, cuvati
tutelare i diritti	stititi prava
ufficio	kancelarija, ured; duznost
ufficio di presidenza	predsednicka kancelarija
ufficio diritti dei cittadini	kancelarija za prava gradjana
ufficio pubblico	javna sluzba
ufficio relazioni con il pubblico	kancelarija za odnose sa javnoscu
utenza	korisnici, potrosaci

vacante	upraznjen, nepopunjen
vacanza	upraznjenost (polozaja, funkcije i sl.)
validita'	valjanost, opravdanost
verbale	zapisnik
verbalizzare	uneti u zapisnik
verbalizzazione	unosenje u zapisnik
verifica	provera, kontrola
verificare	potvrditi, dokazati; proveriti
vicario	koji zamenjuje
vice-	pod-, vice-
vigente	vazeci, na snazi
vigilanza	nadzor
violazione	kršenje, nepostovajne propisa
violazione di legge	kršenje zakona
votazione	glasanje
votazione segreta	tajno glasanje
voto	glas
voto contrario	glas protiv
voto di fiducia	glasanje o poverenju
voto di sfiducia	glasanje o nepoverenju
voto favorevole	glas za

LISTA REFERENCI

Zingarelli, Nicola, Lo Zingarelli, Vocabolario della lingua italiana, Zanichelli, Bologna, 2004

Klajn, Ivan, Italijansko-srpski rečnik, Nolit, Beograd, 2000.

Kosovic, Mirjana, Srpsko-italijanski rečnik, Prosveta, Beograd, 2002.

Favata, Angelo, Dizionario dei termini giuridici, CasaEditriceLaTribuna, Piacenza, 2002

del Giudice, Federico, Nuovo dizionario giuridico, Gruppo Editoriale Esselibri Simone, 2008

Petranovic Josip – Strugar Novak – Mackic Vera – Knezevic Dusan – Dovijanic Milutin – Jovanovic Zoran – Zappia Valerio – Soldatic Velibor, Visejezicni pravno-ekonomski rečnik, Udruzenje naucnih i strucnih prevodilaca Srbije, Beograd, 1991.

Klajn Ivan – Sipka Milan, Veliki rečnik stranih reci i izraza, Prometej, Novi Sad, 2006.

Vujaklija, Milan, Leksikon stranih reci i izraza, Prosveta, Beograd, 1937.

Oxford University, Il dizionario inglese-italiano / italiano-inglese, Oxford University Press, Oxford, 2003

Ustav Republike Srbije

La Costituzione della Repubblica Italiana, Titolo V

Il Codice Civile Italiano, art.2382

Statut grada Beograda

Statuto del Comune di Bologna, Titolo IV

Statuto del Comune di Firenze, Titolo IV

Statuto del comune di Napoli, Titolo VIII

Statuto del Comune di Roma

Statuto del Comune di Venezia, Capo V

Deliberazione del Consiglio Comunale n.22 del 19 gennaio 2001.

Deliberazione del Consiglio Comunale n.1 del 12 gennaio 2004.

Deliberazione del Consiglio Comunale n.10 del 26 gennaio 2004.

www.comuni.it

www.comune.roma.it

www.comuni-italiani.it

www.autopromozionesociale.it

www.romaincasa.net

www.inroma.it

www.quiroma.it

www.beograd.org.yu

www.sllistbeograd.rs

www.parlament.sr.gov.yu

www.slglasnik.com

www.wikipedia.org

**svi navedeni internet sajтови korisceni su tokom visemesecnog perioda prilikom sastavljanja ovog istrazivackog rada i naknadno je provereno i utvrđeno njihovo dalje postojanje 10.09.2009.*

Jednogodisnji seminar za prevodioce i sudske tumace za italijanski jezik 2008/2009 pri Udruzenju naucnih i strucnih prevodilaca Srbije koji ukljucuje i drzavno-politicku terminologiju (prof. Nevena Drenjakovic)

Gotovi seminarski, maturski, maturalni i diplomski radovi iz raznih oblasti, lektire , puškice, tutorijali, referati - specijalizovan tim za usluge visokokvalitetnog pisanja, istraživanja i obradu teksta za kompletan region Balkana.

Posetite nas na sajtovima ispod:

WWW.MATURSKIRADOVI.NET

WWW.SEMINARSKIRAD.ORG

WWW.MATURSKI.NET

WWW.MATURSKI.ORG

WWW.SEMINARSKIRAD.INFO

Dostupni smo Vam 24h 365 dana u godini.

Za gotove verzije rada obratiti se na mail:

maturskiradovi.net@gmail.com

061/ 11-00-105

Seminarski, diplomski, maturski radovi, prevodi na engleski i eseji...